

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra antropologie a zdravovědy

Bakalářská práce

Simona Hodrová

Výchova ke zdraví se zaměřením na vzdělávání

Anglický jazyk se zaměřením na vzdělávání

Mezilidské vztahy v rodině

Olomouc 2015

vedoucí práce: Mgr. Miroslava Jirásková

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 23. 6. 2015

.....
Simona Hodrová

Děkuji Mgr. Miroslavě Jiráskové za pomoc a odborné vedení bakalářské práce. Dále děkuji všem respondentům, kteří se zúčastnili výzkumného šetření. Taktéž děkuji své rodině za velkou podporu v průběhu celého studia.

ÚVOD.....	6
1 CÍLE A ÚKOLY PRÁCE.....	7
2 TEORETICKÉ POZNATKY	8
2.1 Vymezení pojmu rodina.....	8
2.1.1 Základní poznávací znaky rodiny.....	9
2.1.2 Rodina versus domácnost.....	11
2.2 Funkce rodiny.....	12
2.3 Historie rodiny	14
2.3.1 Moderní rodina	15
2.3.2 Současná česká rodina.....	15
2.4 Role v rodině.....	16
2.4.1 Tradiční role ženy a matky	16
2.4.2 Obraz současné ženy	17
2.4.3 Měnicí se genderové role.....	18
2.4.4 Děti a jejich role v rodině	19
2.5 Rodičovství	20
2.6 Mateřství	21
2.6.1 Věk prvorodiček v minulosti a v současnosti.....	22
2.7 Faktory mající vliv na založení rodiny a narození dítěte	24
2.7.1 Ekonomické faktory a jejich vliv na rozhodnutí o pořízení si prvního dítěte	24
2.7.2 Vliv bydlení na rozhodnutí se pro rodičovství	25
2.7.3 Kariéra a rozhodnutí se o jejím přerušeni narozením dítěte.....	25
2.7.4 Další vlivy rozhodující o narození dítěte.....	26
2.8 Rodinné prostředí a krize rodiny.....	27
2.8.1 Krize rodiny a její rozpad	28
2.8.2 Rozvod.....	30

3 METODIKA PRÁCE	32
3.1 Charakteristika zkoumaného souboru	32
3.2 Organizace výzkumu.....	37
3.3 Metoda výzkumu.....	38
3.4 Zpracování dat.....	39
4 VÝSLEDKY A DISKUZE.....	40
ZÁVĚR	76
SOUHRN	79
SUMMARY.....	80
REFERENČNÍ SEZNAM	81
SEZNAM TABULEK	85
SEZNAM GRAFŮ	86
SEZNAM PŘÍLOH.....	87
ANOTACE	

ÚVOD

V dnešní době je dle mého názoru problematika rodinných vztahů velmi aktuální. Moderní společnost se nachází v situaci, kdy rodina čelí krizi a stává se ohroženou. Křehké mezilidské vztahy nejen v rodinách, ale i mimo ně zažívají úpadek. V dnešním uspěchaném a na výkon zaměřeném světě mnoho mladých lidí hledá stabilitu, zázemí a pocit jistoty. Snaží se splňovat požadavky společnosti, většinu svého času věnují práci a rozvoji své osobní kariéry, a prostoru pro budování a utužování mezilidských vztahů zbývá velmi málo. Nabízí se tedy otázka, jak tento stav ovlivňuje rozvoj partnerských vztahů a následné zakládání rodin.

Téma bakalářské práce “Mezilidské vztahy v rodině” jsem si zvolila, jelikož je mi velmi blízké a osobně se mě dotýká. Mým záměrem bylo zjistit názory studentů vysokých škol – mých vrstevníků – na soužití v rodině, jejich postoje a tendence v souvislosti se zakládáním rodiny, a jakou důležitost mladí lidé rodině přikládají. Z tohoto důvodu jsem se snažila co nejvíce proniknout do problematiky rodiny, i když je to téma velice široké a ve své komplexnosti časově i rozsahově náročnější na zpracování. Záměrem bylo podat jak teoretické informace, tak také výsledky dotazníkového šetření, které mapují tendence studentů vysokých škol v souvislosti se zakládáním rodiny.

Bakalářská práce je tvořena částí teoretickou a praktickou. Teoretická část podává základní informace o rodině, jejích znacích, funkcích, tendencích současné moderní rodiny, taktéž o rolích členů rodiny, rodičovství a s ním spojeném mateřství. V neposlední řadě je v teoretické části zmíněna také problematika faktorů, které mají vliv na zakládání rodiny. Dotýkám se zde i citlivého a v dnešní době velmi aktuálního tématu krize a rozpadu rodiny. V teoretické části vycházím především z témat obsažených ve výzkumném šetření, které je součástí praktické části bakalářské práce.

Hlavním cílem praktické části bylo zjištění, jak se k zakládání rodiny staví současní studenti vysokých škol - budoucí manželé a rodiče. Úkolem bylo zmapovat jejich tendence a praktické postoje k otázkám manželství, nesezdaného soužití, plánovaného počtu dětí, důležitosti rodinných funkcí a jednotlivých členů rodiny. Výsledky výzkumného dotazníkového šetření byly zpracovány do tabulek a grafů, zhodnoceny a srovnány s jinými výzkumy a literaturou.

1 CÍLE A ÚKOLY PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jaké tendence mají v současné době studenti vysokých škol v souvislosti se vstupem do manželství a založením rodiny.

Hlavní cíl byl rozdělen do několika dílčích úkolů:

Dílčí úkoly:

- Zjistit, jestli studenti vysokých škol plánují vstup do manželství.
- Zjistit, jakou dobu studenti považují za ideální pro založení rodiny.
- Zmapovat, kolik dětí studenti chtějí mít.
- Zjistit, kdo z členů jejich orientační rodiny je pro studenty nejdůležitější a proč.
- Zjistit, která funkce rodiny je pro studenty nejdůležitější.
- Zmapovat, které znaky podle studentů vystihují dobře fungující rodinu.
- Zjistit, co studenti považují za nejčastější příčiny špatného fungování rodiny a jejího rozpadu.

Výzkumné problémy:

- Preferují studenti vysokých škol spíše vstup do manželství nebo nesezdané soužití?
- Odsouvají respondenti založení rodiny do pozdějšího věku?
- Jak velkou roli při zakládání rodiny hraje dokončené vzdělání obou partnerů?
- Klesá množství mladých lidí, kteří by chtěli více dětí? Zaujímá v této situaci nejdůležitější pozici finanční stabilita?
- Myslí si studenti, že na rodičovské dovolené s dítětem má vždy zůstat matka dítěte?
- Je pro respondenty opravdu nejdůležitějším členem jejich orientační rodiny matka? Nebo je tomu jinak?
- Jak vysoko se v žebříčku hodnot dobře fungující rodiny umísťuje důležitost láskyplného prostředí?

2 TEORETICKÉ POZNATKY

Bez rodiny se člověk chvěje zimou v nekonečném vesmíru.

(André Maurois)

2.1 Vymezení pojmu rodina

S pojmem rodina se můžeme setkávat velmi často v mnoha oborech. Slovo rodina se skloňuje v sociologii, pedagogice, psychologii, rodinném právu. Každý z těchto oborů nahlíží na rodinu z trochu jiného pohledu. Teoretické vymezení rodiny je poměrně široké a může být pojato z různých hledisek.

Například Psychologický slovník vymezuje rodinu jako „společenskou skupinu spojenou manželstvem nebo pokrevními vztahy, odpovědností a vzájemnou pomocí“. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 512) Myslím si, že na čem se ale zajisté všichni shodneme, je definice, kterou uvádí Velký sociologický slovník. Ten rodinu definuje jako původní a nejdůležitější společenskou skupinu a instituci s hlavními funkcemi reprodukce, výchovy, socializace a přenosu kulturních vzorů. (Linhart, Petrusek, Vodáková, Maříková, 1996) Rodina je základní jednotkou každé lidské společnosti a napomáhá člověku vrůstat do jeho kultury. Kromě toho propojuje generace a vytváří mezi nimi kontinuitu a pouta solidarity. (Matoušek, 2003) Také představuje instituci, která má za účel vytvářet a udržovat soukromý prostor a chránit před chaosem vnějšího světa (Možný, 2008).

Každý z nás jako jednotlivec si můžeme položit otázku, co pro nás znamená význam slova rodina. Co se tedy nám, obyvatelům moderní evropské společnosti, promítne v mysli jako první v souvislosti s rodinou? Společenství pokrevně příbuzných lidí, rodiče a děti, bezpečí, blízkost, láska atd.? Pro každého z nás může pojem rodina znamenat něco trochu jiného. V závislosti na našich osobních zkušenostech a zážitcích, kterými jsme od okamžiku příchodu do naší původní rodiny procházeli, se naše pojetí rodinné koncepce zákonitě liší člověk od člověka (a také národ od národu). Někdo za rodinu označuje pouze své rodiče, někdo i své vzdálenější příbuzné, např. tety a strýce. Je to tedy velmi individuální.

Z tohoto hlediska existuje několik možností uspořádání rodiny – základní rodinu tvoří muž, žena a jejich děti. Rozšířená rodina zahrnuje dále prarodiče, tety, strýce, bratrance a sestřenice. Neúplná rodina je rodina s jedním rodičem, v mnoha případech

časteji ženou - matkou. Orientační rodina je rodina, do které se jedinec narodil. Prokreační rodina je nová rodina, kterou dvojice zakládá novým manželstvím (Možný, 2002).

Model rodiny, která je tvořená rodiči, jejich dětmi a případně prarodiči, byl vždy neobyčejně stabilní a tuto stabilitu vykazoval ve všech epochách vývoje lidstva. Toto tvrzení je platné pro všechny společnosti až do dnešní doby. V podstatě nenajdeme žádný typ společnosti, která by se neopírala o rodinu jako o svůj základní článek. Všechny typy rodin, bez ohledu na jejich velikost, soužití s bližšími či vzdálenějšími příbuznými a různé vzájemné vazby, obsahují jádro složené z muže, ženy a nedospělých dětí. (Matoušek, 2003)

2.1.1 Základní poznávací znaky rodiny

Podobně jako všechny institucionalizované společenské skupiny, rodina prošla a prochází v průběhu dějin procesem neustálých strukturálních a funkčních změn. Přesto je možné určité společenské skupiny shrnout pod společný název. A to hlavně díky tomu, že si zachovávají několik základních rysů, které jsou vlastní jakékoliv rodině.

Jsou jimi například:

1. Rodina je společensky schválenou formou stálého soužití.
2. Rodina se skládá z osob navzájem spojených pokrevním příbuzenstvím, manželstvím nebo adopcí. Pokrevní příbuzenství mezi členy rodiny vzniká nejpřirozenějším způsobem, generačními vztahy, které jsou vztahy nejbližšími.
3. Členové rodiny obvykle bydlí pod jednou střechou.
4. Členové mezi sebou spolupracují, přičemž nejdůležitější rolí této spolupráce je výživa a výchova dětí.
5. Ve všech typech společností (dokonce i v těch nejchudších) je zaznamenána péče o děti a staré příbuzné jako součást rodinných vztahů.
6. Ve všech známých společnostech existuje zákaz incestu. (Máchová, 1970)

Různé pohledy na rodinu:

Biologické pojetí:

Když se na rodinné soužití podíváme z pohledu biologického, je to způsob jímž lidstvo zajišťuje svoji reprodukci a pokračování živočišného druhu. (Hintnaus, 1998) Dá se

řící, že rodinné společenství a s ní spojená péče o dítě je pro lidstvo nutností. Bez ní by nepřežilo. (Dunovský a kol., 1995) Rodina je nepostradatelnou institucí i pro dospělého člověka. Naší touhou je bezpochyby mít stálého partnera a děti, což se také stává přední hodnotou našeho života. Partner a děti nám mohou pomoci uvědomovat si naši vlastní hodnotu, dávají nám pocit smysluplnosti naší existence a může na nich v mnoha případech záviset i naše psychická pohoda a zdraví. Děti a partner dospělému mimo jiné zrcadlí i jeho chování. (Matoušek, 2003)

Každá rodina má svoji specifickou vůni a taktéž v určité míře respektuje obecně závazná pravidla fungování společnosti. Dokáže tedy být unikátní institucí proto, že nejlepším možným způsobem spojuje specifické a univerzální. Bez velmi osobního zaujetí rodičů by se děti vychovat nedaly a bez respektu ke stavu společnosti a jejím potřebám také ne. (Matoušek, 2003)

Společné hospodářství:

Rodina je také jednotkou, ve které se uplatňuje společné hospodářství. V době, kdy žena pečuje o malé děti, muž zajišťuje hlavní potřebnou obživu rodiny. Toto je nejčastější fungující model. Otázka sdílení financí v rodině je velmi důležité téma. V tradičních společnostech se rodina stává skupinou, v níž její členové zažívají plnou ekonomickou solidaritu. Je téměř samozřejmostí, že prostředky obživy jsou v rodinách sdíleny tak, aby i ti, kteří je z nějakých důvodů zajišťovat nemohou, z nich měli také užitek. Rodina tedy dává svým členům potřebný pocit bezpečného zázemí. (Matoušek, 2003)

Společné bydlení:

Dalším velmi podstatným znakem rodiny je v ideálním případě společné bydlení. Rodina tvoří domov. V naší společnosti jsme zvyklí na domov nepohyblivý (byt, dům), na rozdíl od některých společností, které upřednostňují domov pohyblivý – například chýši z trávy, stan, jurtu, obytný vůz nebo přívěs. Stabilita a jistá skrytost domova před zraky veřejnosti přispívají k upevnování intimních pout mezi partnery a vytváří vhodné podmínky k výchově dětí. Společné bydlení nabývá v dnešní moderní společnosti větší důležitosti než tomu bylo dříve. Člověk je v zaměstnání natolik na očích jiným (cizím) lidem a mnohdy natolik záleží na jeho chování, vystupování a udržení jeho image, že silně touží tuto veřejnou masku doma odložit a stát se znovu spontánním. Určitá míra soukromí a intimity je pro rodinné prostředí žádoucí. Pokud tomu tak je, tak se její členové mohou

uvolnit a bezpečně prožívat sami sebe a následně i vztahy mezi sebou. V celodenním kolotoči povinností a shonu si tento důležitý aspekt téměř neuvědomujeme. Jak bychom ovšem dokázali zvládat nároky dnešního světa bez odpočinku a uvolnění v prostředí, které je neohrožující, blízké a důvěrně známé? Podle mého názoru jen stěží. Rodina poskytuje oporu, umožňuje nám se s ní ztotožňovat a zároveň nám dává svobodu k zachování naší osobní odlišnosti. Život v rodině se prakticky pohybuje mezi dvěma póly. Mezi pólem sdílení a osobního soukromí. (Matoušek, 2003)

2.1.2 Rodina versus domácnost

Velmi důležité je rozlišovat rodinu a domácnost. Sociolog Ivo Možný tento rozdíl vysvětluje. Například bezdětný pár má domov a domácnost, ale netvoří rodinu. Manželé, kteří touží po dítěti, spolu mohou tvořit šťastnou domácnost a sdílet krásný domov. Za rodinu ovšem považováni nejsou. Rodič, který žije s dítětem, byť i sám, už tvoří rodinu – sice neúplnou, ale rodina to je. Rodinu konstituují pokrevní svazky a to je tedy univerzální shoda. (Eva Labusová.cz, 2006 - 2015)

V dnešní době žije mnoho lidí i v netradičně uspořádaných domácnostech. Mohou jimi být například domácnost svobodných lidí, domácnost dvou žen s dětmi, domácnost ženy s dětmi a přítelem, domácnost babička – matka – dcera apod. (Eva Labusová.cz, 2006 - 2015)

Matoušek a Pazlarová (2014) ve své knize Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny zmiňují, že pojem rodina v dnešní době nabývá širokého a neostrého významu. V zemích naší západní civilizace se dnes vyskytují a souběžně existují rozličné formy rodinného soužití. Zahrnují různé kombinace biologického příbuzenství a legalizovaných i nelegalizovaných svazků mezi dospělými i mezi dětmi. (Matoušek, Pazlarová, 2014)

2.2 Funkce rodiny

Rodina je velmi důležité společenství, které je propojeno různými vnitřními i vnějšími vztahy. Podle potřeby se otevírá nebo uzavírá vůči okolnímu světu. Rodina sama o sobě funguje jako malý samostatný svět s posláním poskytnout svým členům péči a ochranu. (Lovasová, 2006)

Podle Krause a Poláčkové (2001) rodina poskytuje mnoho funkcí. Hmotně se stará o své členy, pečuje o jejich zdraví, výživu, tvoří žádoucí prostředí pro výchovu dětí, předává kulturní dědictví a v neposlední řadě také usměrňuje, chrání a podporuje.

Ivo Možný ve své knize Rodina a společnost (2008) zmiňuje, že ačkoliv se rodina stále mění, vždy zůstává stabilizujícím prvkem společnosti. Rodina se dnes ve svých funkcích a struktuře výrazně neliší od rodiny na počátku svého vzniku a vždy byla a bude kotvou jistoty a bezpečí pro obyčejného člověka.

V minulosti bylo zázemí rodiny naprosto samozřejmým prostředím. Až do 18. století rodina fungovala jako společenství, ve kterém se všem jejím členům dostávalo ekonomického zajištění, vzdělání a péče v nemoci nebo stáří. Rodina byla natolik důležitou jednotkou, že bylo téměř nemožné mimo její společenství přežít. Svobodní muži i ženy zůstávali v rodině a působili v ní jako strýcové nebo tety. Kdo nežil v rodině, stával se nepatřičným a tím se přibližoval vyloučení na okraj společnosti. Dnes je původní význam rodinných funkcí oslabován. Sice úplně nemizí, ale koncem 19. století byly některé z tradičních funkcí převzaty státem. (Matoušek, Pazlarová, 2014)

Podle Matouška a Pazlarové (2014) má rodina v naší západní společnosti převážně tyto funkce:

- podpora socializace a výchova dětí
- vztahová podpora dospělých
- ekonomická podpora všech členů

Mezi základní funkce rodiny patří:

1) biologicko - reprodukční funkce:

Biologicko – reprodukční funkce má význam zejména pro společnost jako celek, neboť právě společnost potřebuje stabilní reprodukční základnu, která jí zajistí takový počet dětí, které naplní její perspektivy. (Kraus, 2008)

2) sociálně - ekonomická funkce:

Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Jednotliví členové rodiny se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry v rámci výkonu svého povolání a současně se rodina sama stává významným spotřebitelem, na kterém je trh závislý.

Poruchy ekonomické funkce rodiny se projevují zejména v hmotném nedostatku rodin, např. vlivem nezaměstnanosti. (Kraus, 2008)

“V rámci rodinného systému se pak realizuje řada rozhodnutí týkajících se využití materiálních a finančních prostředků, investic, výdajů- přerozdělování v rámci rodiny tak má významný sociální charakter – zdroje i výdaje mají odlišný charakter. Rodina se zde chová jako autonomní systém s výraznými prvky solidarity.” (Kraus, Poláčková 2001, s. 80).

3) ochranná funkce:

Tato funkce spočívá zejména v zajišťování životních potřeb dětí a ostatních členů rodiny.

4) sociálně - výchovná funkce:

Její smysl spočívá v tom, že rodina jako skupina učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby jednání a chování ve společnosti. (Kraus, Poláčková 2001).

5) emocionální funkce:

Tato funkce je pro rodinu zásadní a nezastupitelná.

“Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty, a tak podstata a smysl nemohou být nikdy proměněny.” (Kraus, 2008, s. 83).

6) rekreační, relaxační a zábavná funkce:

Rodina je brána jako instituce, která by měla myslet také na rekreaci, relaxaci a zábavu a to zejména pro děti. (Kraus, Poláčková, 2001).

2.3 Historie rodiny

Vývoj rodiny v historii lze sledovat ve třech základních fázích:

1. fáze:

Šlo o relativně malé, nukleární rodiny (pouze rodiče a děti, neboť krátká délka života zabraňovala vzniku trojgenerační rodiny), udržující intenzivní kontakty s komunitou. Rodina plnila především ekonomickou funkci a byla spíše zárukou přežití. Sňatky byly uzavírány zejména z majetkových důvodů, romantická láska byla mnohdy považována za nemoc. Častěji se mluví o domácnosti, do které patřilo i služebnictvo, než o rodině. (Možný, 2008)

2. fáze:

Přechodná forma – existovala spíše ve vyšších společenských vrstvách na přelomu 17. a 18. století. Nukleární rodina se zde vymezovala oproti celé společnosti, přičemž hlavní důraz začal být kladen na mateřskou lásku a na přirozenou autoritu otce.

3. fáze:

Vznikla v průběhu 19. století a v mnohých aspektech přetrvává dodnes. Tato fáze vývoje rodiny je spjatá s citovým individualismem, svobodnou volbou partnera na základě romantické lásky. Důraz je kladen na soukromí. (Možný, 2008)

Jiný přehled vývoje rodin přináší Collins (1985), který vidí základní etapy ve vývoji lidské rodiny takto:

- 1) Půl milionu let před naším letopočtem – počátky lidské párové rodiny
Zde byla patrná silná sexuální vazba heterosexuálních párů doprovázená spoluprací na výchově dětí.
- 2) Cca 8000 let před naším letopočtem - složité příbuzenské systémy v kmenových společnostech, incest označen za tabu
Zde se jednalo o rozšířené příbuzenské sítě se složitými pravidly pro ekonomiku a smluvní výměnu. (Collins, 1985 in Možný, 2008)
- 3) přibližně 3000 let před naším letopočtem v Egyptě a Mezopotámii a cca 600 let před naším letopočtem v Číně a v Řecku
Došlo zde ke vzniku prvních států jako sociálních organizací nad rodinnými sítěmi. Vynořily se nepříbuzenské systémy sociální organizace, úpadek složitých systémů výměn a nastal počátek vzestupu patrimonální domácnosti.

4) 17. - 18.století v severní Americe a západní Evropě

Stoupala síla byrokratického státu a kapitalistické ekonomiky. Vytvořilo se domácí soukromí, domácnost přestala být současně místem zaměstnání a její ochranu převzal stát a obec.

5) Druhá polovina 20.století v bohatých průmyslových vyspělých společnostech

Nastala diverzifikace způsobů párování a domácností a taktéž tendence k rovnoprávné pozici ženy a muže při vyjednávání o vztahu a rodině. (Možný, 2008)

2.3.1 Moderní rodina

V současné době „krize rodiny“ se otřásá tradiční model rodiny v základech, ač je stále nejdůležitější formou soužití a péče o dítě. Dítě totiž potřebuje znát vzorce chování, jakých nemůže mimo úplnou rodinu, i když doplněnou prarodiči a širší rodinou, vidět a učit se jim. (Špatenková, 2004).

Moderní rodinu dnes stále častěji tvoří pouze matka s dětmi. V moderním světě se totiž role rodiny uvolňuje spolu s majetkoprávními vztahy. Žena získala značnou samostatnost jak osobní, finanční tak společenskou, a dokonce již nepovažuje za nutné udržovat vztah s mužem kvůli společné výchově dětí.

Určitou prestiží se i u nás začíná stávat fenomén tzv. singles. V naší zemi se tradiční rodina rozpadá zejména od 70. let 20. století, kdy došlo k překonání společenského odsouzení rozvodu. V současnosti se každé druhé manželství rozvádí a v důsledku toho žije stále více dětí v neúplných rodinách (Schaefferová, 1995).

2.3.2 Současná česká rodina

Moderní doba přinesla do rodinného života mnoho revolučních změn, s jejichž vysvětlením si ani odborníci stále neví rady. V České republice od 60. let 20. století stále stoupá počet rozvodů a zároveň se zvyšuje počet neúplných rodin, v jejichž čele bývá osamělá matka. Hovoří se také o absenci otců a o nové „mateřské“ moci.

Dle dostupných informací se v České republice rozvádí každé druhé manželství. Toto číslo je velmi vysoké a má navíc stoupající tendenci. Problém rozvodovosti je dle

mého názoru nejen rodinným problémem, ale je v podstatě problémem celé společnosti. Měli bychom si také uvědomit, že rozvodovost nabývá většího významu v tom případě, kdy jsou rozvodem dotčeny také děti. Rodiny po rozvodu se pak pochopitelně potýkají s řadou útrap a problémů, které jim nově vzniklá situace přináší. Zde si dovoluji poznamenat, že se jedná zejména o zhoršení finanční situace rodiny, o různé pocity osamění u bývalých partnerů, o ztrátu nebo narušení kontaktů se společnými přáteli partnerů, o problémy s výchovou dětí, kdy jej jeden rodič není schopný zvládnout, kdy zde chybí autorita nebo vzor chování druhého rodiče apod. Z tohoto je zřejmé, že je třeba, aby se naše společnost zabývala rodinami v rozvodu a po rozvodu a nabídla jim spektrum profesionálních služeb, které by mohli lidé ocitající se v této situaci využít. (Možný, 2008).

Samozřejmě krize rodiny není spojena pouze s rozvodem, byť v této souvislosti o ní slyšíme nejčastěji. Krize rodiny se dotýká také problémů mezi partnery, neplněním základních funkcí rodiny apod., a k tomu dochází i tehdy, pokud jsou manželé spolu, tzn. nejsou rozvedeni. (Špatenková, 2004).

2.4 Role v rodině

2.4.1 Tradiční role ženy a matky

V tradičním modelu rodiny je muž považován za jejího výhradního živitele a žena se má starat o děti a domácnost. Tradiční role ženy spočívá v péči o svého muže, v rození dětí, péči o ně a jejich výchově, ve starosti o domácnost aj. Tradiční model neuznává pracující ženu, ženu vzdělanou a honící se po kariéře v zaměstnání. Ve skutečnosti tento model již téměř neexistuje, s výjimkou období, kdy žena nepracuje a je na mateřské nebo rodičovské dovolené, tudíž není plnohodnotným spoluživatelem a její hlavní náplní dne je skutečně starost o děti a domácnost. (Rabušic, 2001).

V dnešní moderní rodině jsou muž a žena spoluživitelé, i když muž mívá zpravidla stále ještě vyšší plat než žena. V průběhu socialistického vývoje došlo k zničení tradiční představy, že muž má uživit rodinu, a vše nasvědčuje tomu, že žádný z rodiny se nechce k tomuto stereotypu vracet. Dnes je většina rodin tzv. dvoupříjmová a je považováno za samozřejmé, že do rodinného rozpočtu přispívá muž i žena. Ženin příjem často nemá charakter doplňkového příjmu, ale je nutnou součástí celkového příjmu rodiny. Muž ztratil

výsadní postavení jako živitel rodiny, část těchto povinností převzala žena, přesto však většina populace upřednostňuje tradiční rozdělení rolí, kdy muž má vydělávat peníze a žena se starat o rodinu a domácnost. (Rabušic, 2001)

Pokud žena od muže převzala část povinností finančně zabezpečit rodinu, převzal také muž část jejích povinností? S domácími pracemi je v tradičním modelu rodiny spojována výhradně žena. I když v současnosti tradiční model rodiny téměř neexistuje, tato oblast se mu velmi přibližuje. Na muže není vyvíjen takový sociální tlak jako na ženy, protože pokud by domácnost „nefungovala“, byla by za to kritizována žena. Pokud se muž na domácích pracích podílí, tato práce má spíše charakter výpomoci. Pod vlivem tradičních zvyků nechávají tedy muži domácí práce spíše na ženě. (Čermáková, 1997).

2.4.2 Obraz současné ženy

Obraz současné ženy je nám často podáván jako obraz ženy, která hledá svou identitu, svou úlohu ve společnosti a balancuje mezi profesní kariérou a mateřským posláním a je snadněji manipulovatelná. (Maříková, 2000).

Je zřejmé, že ženská hnutí, feminismus a emancipace znamenaly pro ženu určité změny. V dnešní době již není žena závislá na muži, nesamostatná a neschopná být plnohodnotnou součástí společnosti. Je pravdou, že v mnoha rodinách – zejména v těch, kteří lpí na tradici, vycházejí z křesťanství či v těch sociálně nevyspělých, je možno stále spatřit ženu v její tradiční roli. Toto je spíše u nás již extrémem, stejně jako opačný protipól ženy jako tvrdé kariéristky s nezájmem o rodinu a děti.

Dnešní ženy se snaží skloubit obojí – práci i dítě. Jsou vzdělanější, samostatnější a ač mají více práce se zvládnutím pracovních i rodinných povinností, jsou snad i šťastnější a svobodnější. Nejsou už vykořisťované muži, kteří jsou nyní již taky schopni přijmout novou roli současné moderní ženy a spolupodílet se na chodu domácnosti a péči o dítě. (Neumann, 1999).

Také v oblasti mateřství je dáno ženě mnohem více svobody. S objevením antikoncepce a jejím legálním používáním je žena schopna organizovat svůj rodinný život, může si sama určit, zda a kolik dětí bude mít a v jakém období svého životního cyklu

je zplodí. Sama si také vybírá vhodného partnera, se kterým si přeje zplodit dítě a vychovávat jej. (Maříková, 2000).

Na druhé straně, kromě schopných a samostatných žen, můžeme dnes potkávat řadu žen hledajících své místo ve společnosti, které vlivem rozvodu či rozchodu s partnerem a otcem svých dětí ztratily. Matky samoživitelky a neúplné rodiny nejsou dnes ničím výjimečným. (Neumann, 1999)

2.4.3 Měnící se genderové role

Pojem gender označuje nikoli biologické, ale sociální aspekty pohlaví. Pokud mluvíme o sociálních aspektech pohlaví, máme především na mysli rozdíly mezi mužem a ženou, které nám nejsou dopředu dány biologicky a geneticky, ale jsou to společností vytvořené stereotypní ustálené vzorce nazírání a chápání muže a ženy, jejich vlastností a schopností, očekávané vzorce chování, které předpisují, jak se mají chovat muži a jak ženy bez ohledu na jejich individuální charakteristiky. Tento sociální konstrukt ovlivňuje vlastnosti a chování mužů a žen směrem k vžitým normám pro jednotlivá pohlaví, tedy směrem k „typicky mužskému“ nebo „typicky ženskému“. (Čermáková, 1997)

Tyto genderové stereotypy jsou odlišné v závislosti na různých kulturách a společnostech a jsou měnitelné v čase. Děti je získávají již od narození prostřednictvím socializačního procesu. (Demografie.info, 2015).

Po druhé světové válce došlo stejně jako v jiných evropských zemích, také u nás k faktické emancipaci ženy a nebylo to už jako dříve, kdy ženy pouze napodobovaly muže ve smyslu „co dovede muž, dovede žena také“. Ženy nastoupily za druhé světové války na místa mužů ve více oborech a ve větším počtu na místa mužů a také si svá zaměstnání udržely i po válce, v komunistickém Sovětském svazu a lidově demokratických zemích důsledněji než v zemích kapitalistických. (Neumann, 1999).

Po válce nastala také velká vlna populační exploze, částečně díky tomu, že mladé páry se měli tendenci brát brzy. Ve Spojených státech amerických se projevila jakási protiemancipační vlna, která paradoxně vyšla od samotných žen. Ženy, které za války dokázaly, že jsou silné a jsou schopny čelit krizím stejně jako muži, se náhle cítily příliš emancipované a málo ženské, což psychologové dávali do souvislosti především s válečným napětím. V padesátých letech dosáhla emancipace v československu svého

vrcholu. Mezitím se ve světě začala formovat další vlna feminismu, která se u nás projevila až po pádu komunismu v roce 1989. (Neumann, 1999).

V 60. a 70. letech se v USA výrazně projevily feminismus, který odtud začal proudit postupně do Evropy. Feministky kritizují především tradiční předpoklad, že dívka jednou bude matkou, proto tolik nezáleží na tom, aby byla podporována ve znalostech a dovednostech vedoucích k profesní kariéře. Feministky kladou velký důraz na způsob výchovy a dostávají se do konfliktu s otázkou, co je přirozeností dítěte, ať pohlaví mužského či ženského, do jaké míry je možné orientaci dítěte ovlivnit zásahy zvenčí, vědomou výchovou, do jaké míry hraje při formování osobnosti roli vnitřní prožívání dítěte – tedy to, co se vymyká kontrole rodičovské autority, a nejen její. (Neumann, 1999)

2.4.4 Děti a jejich role v rodině

V České republice trvale klesá od roku 1990 počet narozených dětí. Podle demografů odkládají mladí lidé nejen sňatky, ale rovněž narození dítěte. A když už se jim dítě narodí, tak jim mnohdy stačí jedno, maximálně dvě děti (Čermáková, 2005).

Z různých výzkumů je známo, že počet narozených dětí se obvykle nekryje s počtem dětí, které pak lidé mají – obvykle si lidé přejí mít více dětí. Z provedeného výzkumu Čermákové bylo zjištěno, že většina dotázaných nesouhlasí s tvrzením, že mít děti znamená přílišné omezení svobody rodičů (souhlasí pouze 24% mužů a 21% žen), 90% mužů a 80% žen souhlasí s výrokem, že největší radostí v životě je sledovat, jak děti rostou. Tento většinový postoj převládající v české populaci vždy částečně limitoval ty, kteří nebyli orientováni na děti a rodinu nebo děti mít nemohli. (Čermáková, 2005).

Porozumění pro bezdětnou ženu je v české společnosti velmi slabé, i když se mění trend rodiny a počet z jakýchkoli důvodů bezdětných žen neustále stoupá. Velká část dotázaných souhlasí s tvrzením, že lidé kteří nikdy neměli děti, vedou prázdný život. Tento výrok potvrdil hypotézu o silné závislosti života lidí v České republice na dětech. Ti, kteří děti mají soudí o těch bezdětných, že vedou prázdný život. Je vyvíjen silný sociální tlak na muže a ženy, aby měli rodinu a děti a zároveň dochází k deklasování bezdětných lidí (Schaefferová, 1995).

Role dětí v rodině neklesá. Klesá však jejich počet a stoupá věk, v němž si mladí lidé pořízují dítě. Nachází se zde genderová asymetrie. Ženy více než muži na dětech

závisí, věnují jim více času, více tím trpí, když děti nemají. Femininní socializace pevně vtiskla tento obraz do vědomí českých žen. Vztah mužů a dětí je méně normativní, méně se od mužů v tomto směru očekává a muži se více orientují na práci či mimo rodinu. Tato nerovnost nutně vnáší do rodinné sféry konflikt v případě, kdy se žena rozhodne své dominance využít. Muž - rodič pozdě zjišťuje, že stereotyp ženy - matky je pro něj vlastně v této situaci nevýhodný. Ženě je v české společnosti přiznána „plná komplexita“ (zvládne práci i rodinu). (Čermáková, 1997)

Role matky ve výchově dítěte:

Zde představuje velkou důležitost mateřská láska. Matka miluje své dítě nepodmíněně, tedy za všech okolností a plně přijímá dítě takové, jaké je. Matčina role spočívá hlavně v péči o dítě, zajišťování základních životních potřeb, socializaci a vytváření pocitu jistoty a bezpečí. (kdejsitato.cz, 2015) Ženy jsou více naladěny na ranou péči o dítě, což vyjadřuje například kojení. Ženská role v rodině je expresivnější než role mužská. (Parsons, 1954 in Možný, 2002)

Role otce ve výchově dítěte:

Láska otcovská je podmíněná. Klade mu podmínky, za kterých je dítě otcem více přijímáno. Otec je pro dítě hnací silou, dává mu podněty a připravuje ho na konfrontaci s okolním světem. I tento přístup je pro dítě v jeho rozvoji velmi důležitý.

Mateřskou lásku může poskytovat jak žena, tak muž, a naopak otcovská láska se neomezuje pouze na muže. Pro dítě je vhodné, aby zažívalo oba typy lásky a výchovného působení. (kdejsitato.cz, 2015)

2.5 Rodičovství

Rodičovství je poměrně široký koncept s podstatně odlišným obsahem podle jednotlivých fází rodinného cyklu. Nejvýznamnějším přechodem v rodinném cyklu je přechod k rodičovství. Toto je zároveň nejvýznamnějším přechodem v životě lidí a to, že máme rozhodnutí o něm ve svých rukou, činí tento krok mnohdy velmi těžkým. (Možný, 2002)

Rodičovství je stav, k němuž může dojít v mnoha případech i nechtěně. Dítě může být počato neplánově, zejména v případě prvního dítěte. Přejít k mateřství je rovněž přechodem neopakovatelným. Člověk se musí rozhodovat sám, ačkoli nemá dostatek informací a není si vědom následků. Nutí ho to riskovat a postupovat metodou pokusu a omylu. Početí dítěte však nemá tuto povahu. Na rozdíl od volby školy, profesionální dráhy, zaměstnání a manželského partnera, nelze u dítěte jaksi “opravit” již učiněné rozhodnutí, nelze ho dát zpět či vyměnit za jiné. (Rabušic, 2001).

Rodičovství je přechod, ke kterému dochází často pod silným kulturním tlakem, orientovaným zejména na ženu. Sociální status ženy je historicky těsně svázan se stutusem mateřským. I poté, co společnosti našeho kulturního okruhu vesměs legalizovaly umělé přerušování těhotenství, těhotná žena, která se pro přerušování rozhoduje, je pod nátlakem kulturně delegitimizujícím odmítnutím mateřství. U nábožensky založených lidí je to tlak smrtelného hříchu. Celoživotně bezdětná žena pak stále naráží na nevyslovenou, ale latentně v jejím okolí trvale přítomnou otázku po povaze svého stavu: nechce, anebo nemůže mít děti? (Možný, 2002)

2.6 Mateřství

V tradičním modelu rodiny byla péče o děti a jejich výchova vždy považovány za doménu žen. Žena měla největší zodpovědnost za péči a výchovu o děti a v tomto měla také zcela výsadní a nezastupitelnou roli. Rovněž měla klíčový význam pro úspěšný emocionální, rozumový a sociální vývoj dítěte. Otec vystupoval naopak vůči dětem nejčastěji jako autorita. V současné době se však v praxi uplatňuje nejčastěji tzv. smíšený model, kdy je akceptována zastupitelnost matky a otcové vystupují stále častěji jako pečovatelé a vychovatelé dětí nebo se starají o náplň volného času dětí – s dětmi si hrají, učí se s nimi, sportují s nimi, apod. (Možný, 2008)

Posun ve vnímání muže-otce nastal v 80. letech 20. století, kdy začal být muž vnímán jako stejně schopný a kompetentní vychovatel a pečovatel jako je žena. Stále je to však matka, jež bývá více rodičovsky angažovaná, zatímco otec zůstává vůči dítěti často spíše stranou. Existuje však také tzv. „nová generace otců“, především těch z 90. let 20. století, pro které tento model „volnosti vazby“ mezi otcem a dítětem již příliš neplatí. (Možný, 2008).

Dále se ukazuje, že vazba mezi otcem a dítětem, u jehož porodu může v současné době otec být, se stává těsnější. Kromě toho mohou muži zůstat doma na rodičovské dovolené. Pokud je otcům projevována důvěra, že péči o dítě zvládnou, pak jsou schopni redefinovat svou rodičovskou roli a svůj vztah k dětem. Rodičovské schopnosti žen již nejsou považovány za vrozené, ale spíše za osvojené, které se dále zdokonalují v průběhu samotné péče o dítě. Z tohoto vyplývá, že takové schopnosti mohou mít muži i ženy.

V zapojení otce do péče o dítě má velký význam rodičovská dovolená. Tento institut byl poprvé zaveden v roce 1974 ve Švédsku. Jeho smyslem bylo zrovnoprávnění šancí muže a ženy na trhu práce a v rodině, což zůstává i v současnosti. V České republice byla tato možnost pro muže zavedena v roce 1987, kdy došlo ke změnám v zákoně o nemocenském pojištění. V následujícím roce došlo ke změnám v nemocenském zabezpečení. Tyto změny se však týkaly pouze závažných situací, kdy v rodině chyběla matka. Až v roce 1990 byl v České republice nahrazen mateřský příspěvek rodičovským, čímž formálně došlo ke zrovnoprávnění muže a ženy v péči o malé dítě v souvislosti s pobíráním této dávky. (Možný, 2008)

V současné době není ničím nezvyklým, když je muž na rodičovské dovolené. U nás je to stále spíše zejména z ekonomických důvodů, když má žena lépe placené zaměstnání nebo když je muž bez práce. Nebývá tomu však z toho důvodu, že by muž na rodičovské dovolené chtěl být a takto se se svou partnerkou dohodl. V České republice ani v ostatních zemích Evropské unie není, přes existenci této možnosti, rodičovská dovolená muži ve větším počtu případů příliš využívána, co je následkem skutečnosti, že muži mají obvykle stále vyšší platy, než ženy. (Marksová - Tominová, 2009).

2.6.1 Věk prvorodiček v minulosti a v současnosti

V současné době je průměrný věk prvorodiček cca 28 - 29 let. (Genealogie ČR, 2015) Před dvaceti lety byl tento věk cca 20-21 let. Přestože plodnost ženy s vyšším věkem klesá, stále přibývá žen, které rodí později. Velmi často je to dáno tím, že si žena nejprve vybuduje kariéru a zázemí, a až poté přijde na řadu dítě. (Marksová - Tominová, 2009).

Z biologického hlediska je optimální věk na první těhotenství a porod mezi 19 a 23 lety, z čehož vyplývá, že ženy kolem dvacítky jsou na vrcholu plodnosti. Navíc

i ze zdravotního a genetického hlediska je nižší věk (kolem 20 let) prvorodičky plusem, neboť pravděpodobnost, že se takto mladé rodičce narodí dítě s vrozenou vadou je jen velmi malá. Jenže dnes neotěhotní dítě ihned po vyučení nebo po maturitě, jako to bylo v minulých letech, netouží po sňatku a brzkém zakládání rodiny. Dnes mají dívky zcela jiné cíle. Důvodem pro vyčkávání a „přibrždování“ tzv. biologických hodin je především narůstající váha vzdělání a potřeba ekonomického a sociálního zajištění, v dnešním světě jedny z nejdůležitějších podmínek založení rodiny pro mladé páry. V první polovině devadesátých let se navíc začíná objevovat faktor pozdějšího zahájení sexuálního života, na nějž se v této souvislosti také často zapomíná a v neposlední řadě je trend třicetiletých prvorodiček spojený také s mohutným rozmachem antikoncepčních prostředků. Mnoho odborníků však považuje tento vývoj za nepřírozený, ba dokonce nebezpečný. Paradoxně však můžeme např. ve třicátých letech dvacátého století shledat průměrný věk prvorodiček ještě vyšší než je dnes. Důvodem pro tento trend byly stejné důvody jako dnes, dítě je v podstatě drahá záležitost a zodpovědní rodiče musí nejdříve zajistit sami sebe a potom začít myslet na potomky. (Neumann, 1999)

Věk matky při porodu je v zásadě také velmi ovlivněn vyspělostí daného státu a potažmo i regionu, a to zejména vyspělostí ekonomickou, sociální a kulturní. Věk matek při porodu se stává v poslední době významně sledovanou demografickou charakteristikou. Všeobecný trend ve zvyšování věku prvorodiček je patrný prakticky ve všech státech Evropy a to především v její východní části. Otázkou zůstává, kam až se hranice věku matek prvorodiček vyšplhá. Medicína je dnes sice velmi vyspělá, takže i ženy, kterým je mateřství přírodou odepřeno, mohou mít děti. (Marksová - Tominová, 2009).

Mít první dítě ve třiceti je z dnešního pohledu zcela normální, zejména pokud přihlídneme k průměrné naději na dožití člověka a potřebě zabezpečit rodinu. Z biologického hlediska však vyplývá, že ženské tělo je nejlépe připraveno na mateřství kolem dvacátého roku věku, takže je na ženách, které chtějí nejprve cestovat, vzdělávat se a budovat kariéru, jakou cestu si pro zplazení dítěte vyberou a jaká rizika na sebe vezmou. Není dnes výjimkou, že rodí ženy také po čtyřicátém roku věku, i když toto je již zejména zásluhou moderního lékařství. Zde je však velké riziko různých genetických poruch a šance na narození zdravého dítěte se snižují, těhotné ženy v tomto věku jsou považovány za rizikové a ač už budou, jak tvrdí, jako matky spíše klidnější, ustálenější a vyrovnanější, otázkou je, zda budou mít dostatek sil na starost a péči o dítě a jejich výchovu. (Marksová - Tominová, 2009).

2.7 Faktory mající vliv na založení rodiny a narození dítěte

2.7.1 Ekonomické faktory a jejich vliv na rozhodnutí o pořízení si prvního dítěte

Kromě ekonomických faktorů typu nízkého příjmů rodičů (zejména otce), vysokých nákladů na bydlení a život je častým ekonomickým faktorem, jehož vliv je patrný na rozhodnutí o narození dětí, také výše státních příspěvků – mateřské dovolené, rodičovské dovolené, příspěvku na dítě aj. a možností, jak na tyto příspěvky dosáhnout. (Ettlerová, 2007).

Nedostatečná valorizace současných rodinných dávek je jedním z faktorů, které významným způsobem přispěly k poklesu porodnosti jako takové. Rodinné dávky je však nutné chápat nejen jako faktickou okamžitou pomoc pro sociálně slabé domácnosti, ale rovněž jako vyjádření zájmu státu o rodinu a děti.

Mladí lidé ve věku do 25ti let představují jednu z nejvíce ohrožených skupin na trhu práce. Navíc náklady na výchovu dětí neustále narůstají a pro mnohé rodiče představují neúnosnou finanční zátěž. Po 25. roce života se sice mladým lidem, kteří pracují, jejich příjmová situace zlepšuje, čímž se však snižuje reálná výše rodinných dávek, takže finanční situace v rodině zůstává v podstatě stejná. Co rodiče vydělají navíc, o to přijdou na sociálních dávkách. (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005).

Chudobou a s ní spojeným sociálním vyloučením jsou nejvíce ohroženy rodiny s nezaopatřenými dětmi, především pak neúplné rodiny a rodiny se třemi a více dětmi. Ze strany státu se finanční pomoc rodinám s dětmi odehrává ve třech hlavních oblastech, a to v oblasti rodinných dávek, daňové oblasti a podporou při pořizování bydlení. Rodinné dávky jsou velmi důležitým zdrojem příjmů zejména pro rodiny v raném věku dítěte. Je v nich vyjádřena snaha státu zmírnit rozdíly v životní úrovni domácnosti bezdětných občanů a rodičů, kteří vynakládají svůj čas i prostředky na výchovu příští generace. Proto je také významná část rodinných dávek spojena s narozením dítěte a obdobím jeho prvních let, kdy je rodina často zabezpečena jen jedním pracovním příjmem z důvodu péče o dítě. (Ettlerová, 2007).

Velmi důležitou formou finanční pomoci mladým rodinám je také daňová podpora. Daňové zvýhodnění rodin s dětmi již není vnímáno jen jako nástroj pomoci sociálně

slabým, ale je vnímáno jako podpora soběstačnosti rodiny a její co možná nejmenší závislosti na sociálních dávkách (Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2005).

Pokud pomineme nízké sociální dávky, vyšší mateřské a rodičovské dovolené a její neustálé snižování, jsou dalším výrazným ekonomickým zatížením zejména hypoteční úvěry a jiné úvěry a půjčky, kterými jsou mladé rodiny často zatíženy, neboť prostřednictvím těchto prostředků si obstarávají a zařizují bydlení.

2.7.2 Vliv bydlení na rozhodnutí se pro rodičovství

Bydlení a zejména jeho nedostupnost či zatížení rodiny hypotečním úvěrem je dalším významným faktorem, který ovlivňuje mladé lidi při rozhodování o narození dítěte. Většina lidí chce v mnoha případech přivést rodinu do vlastního a plně zařízeného obydlí, přičemž tento sen je řadě lidí stále nedostupný. Rovněž několikagenerační soužití v jednom domě, jak bývalo častým zvykem předešlé doby, se neseťkává v současném světě s kladnou odezvou – lidé chtějí bydlet sami, bez rodičů a prarodičů. (Ettlerová, 2007).

Stát se snaží o podporu bydlení mladých, ale dle mého názoru zcela dostatečně. Možnost tzv. novomanželských půjček již neexistuje, u stavebních spořitelien nelze rovněž počítat se státním příspěvkem v dřívější výši.

2.7.3 Kariéra a rozhodnutí se o jejím přerušení narozením dítěte

Všeobecným trendem dnešní doby je odsouvání rodičovství na pozdější dobu. Pro ženy je na prvním místě stále častěji kariéra a seberealizace v práci, což má jisté výhody – po mateřské dovolené se mnohem snáze vrací žena do práce, když máte vzdělání i zkušenosti, zatímco bez praxe se hledá místo podstatně hůře. Rodičovství v pozdějším věku má však také řadu nevýhod – člověk je už starší, nemá tolik síly na zvládání náročné péče o dítě atd. (Ettlerová, 2007).

Sladění rodičovství s pracovní kariérou je v současné době čím dál větší téma diskusí s ohledem na budoucnost trhu práce, a to jak mezi odborníky, tak mezi laiky. Stát může např. podporovat firmy, aby nabízely rodičům pružné nebo zkrácené pracovní úvazky. Rovněž je na státu, aby umožnil vznik dostatečného počtu zařízení péče o předškolní děti. Co se týče podpory rodin, tak tyto stát finančně podporuje v rámci dávek

státní sociální podpory, mezi které patří např. rodičovský příspěvek, přídavek na dítě či sociální příspěvek. (Ettlerová, 2007).

L. Rabušic (2001) ve své podnětné práci dospěl k vyslovení závěru, že „mateřství a profesní kariéra spolu nutně soupeří“ (Rabušic, 2001). Tato negativní formulace je sice v našem společenském diskurzu obvyklá, nemusí však být nutná. Lepší by bylo, kdyby se rodičovství a profesní kariéra mohly navzájem posilovat – např. Rakouské ministerstvo pro rodinu vydává již několik let ženám, které byly více let na rodičovské dovolené a které splňují další kritéria, certifikát zvaný „rodinné kompetence“, který pro další profesní kariéru těchto žen dokladuje existenci organizačních a manažerských dovedností, které v rámci své péče o domácnost a děti získaly. Tuto rakouskou praxi je možno vnímat jako příklad, že rodičovství a zaměstnatelnost nemusí být vždy v protikladu (Rabušic, 2001, s. 225).

„Ve většině evropských zemí a stejně tak i v České republice hraje jednu z hlavních rolí v problematice fungování rodin slučitelnost rodičovské a profesní role, a to zejména v rodinách s dětmi, jejichž rodiče dosáhli vyššího vzdělání. Nastavené podmínky v České republice komplikují dobrou slučitelnost těchto rolí. Na jedné straně možnost dosažení stejného vzdělání mužů i žen umožňuje oběma pohlavím prakticky stejně slibné zahájení profesní kariéry, na druhé straně se obecně předpokládá její kontinuální vývoj u mužů a diskontinuální vývoj u žen. Tento fakt sám má patrně velký vliv na vzrůstající procento dobrovolné bezdětnosti a prokazatelný negativní vliv na rozhodování se pro dítě vyššího pořadí, zvláště u žen se sekundárním a terciárním vzděláním. (Hamplová, 2003, s. 97)“.

2.7.4 Další vlivy rozhodující o narození dítěte

Vlivů, které hrají určitou roli při rozhodování o narození prvního či dalšího dítěte je mnoho. Kromě nejčastějších důvodů, jakými jsou např. ekonomické faktory, kariéra matky, nedostupnost bydlení a jiné, ovlivňují tento rodičovský rozhodovací proces také biologické faktory, věk matky, zdravotní stav matky či obou rodičů, vzdělání matky, její touha po dítěti či naopak nezájem o narození potomka, hodnoty, které rodiče či matka vyznávají a náboženské vyznání (zejména v křesťanství je šířený obraz velké rodiny a negativní vztah k antikoncepci). (Marksová - Tominová, 2009).

2.8 Rodinné prostředí a krize rodiny

Rodinné krize jsou nevyhnutelné, ač si je většina mladých párů neuvědomuje nebo nepřipouští. V každém rodinném systému totiž dochází k různým druhům napětí a ke konfliktům. Konflikt je přitom přirozenou součástí párového a rodinného soužití. Jednotlivé rodiny se však liší v tom, jakým způsobem na konflikty a krize reagují a jaký význam jim připisují. Žádná rodina není úplně bez stresu či problémů s přizpůsobováním apod. (Špatenková, 2004).

Jedna z mnoha definic rodinné krize popisuje tuto krizi jako událost vně nebo uvnitř rodiny, která naruší obvyklé způsoby interakcí a tudíž vyžaduje změnu v rodinném systému. Krize je z pohledu laické veřejnosti období nepříjemné, zatěžující, často dramatické. Zahrnuje však i možnost změny, naději a šanci na zlepšení situace. Krize je období výrazné nerovnováhy, dočasné dezorganizace a napjaté atmosféry v rodině. Krize je pro rodinu velmi často bodem obratu. (Špatenková, 2004)

Manželské, partnerské či párové krize se týkají jednoho subsystému rodiny, tedy páru dospělých lidí (nejčastěji muže a ženy, tedy manželů, rodičů, ale i nesezdaných párů žijících společně). Tyto krize jsou nejčastěji popisovány jako tzv. vývojové manželské krize, přičemž první z nich může přijít mezi 3. a 7. rokem společného soužití, trvá průměrně jeden rok a bývá dosti hluboká. V době této krize jsou citlivěji vnímány rozdíly mezi partnery i partnerovy negativní vlastnosti. Významným signálem této krize je mimo jiné neschopnost věcné, otevřené a nezraňující komunikace. Druhá manželská krize bývá již méně hluboká, ale zase může trvat o něco déle. Objevuje se v období osamostatnění dětí, kdy manželé začínají pociťovat příchod stárnutí, cca kolem dvaceti let společného soužití. (Novák, Drinocká, 2006).

Rodinné krize mohou být vývojové, nenormativní či paranormativní (vyvolané specifickými událostmi a procesy) a krize kumulované, kdy k normativním vývojovým krizím přistupují nečekané ztráty (např. náhlé úmrtí člena rodiny, znásilnění, závažná diagnóza).

V této části práce bych chtěla zejména zmínit krize vývojové, které jsou nejčastějším typem rodinných krizí a které souvisí s jednotlivými vývojovými fázemi rodiny. (Špatenková, 2004).

Každý autor uvádí jiný model rodinného životního cyklu. Známy a často citovaný model je dílem Cartera a McGoldrickové. Tito rozdělili rodinný životní cyklus do šesti stádií:

- 1) Mladý dospělý odešel z původní rodiny a je nezadaný
- 2) Nalezení partnera, období „chození“ a sňatek
- 3) Rodina s malými dětmi
- 4) Rodina s adolescenty
- 5) Děti opouští rodinu
- 6) Pozdní život rodiny (Novák, Drinocká, 2006).

U každé fáze ještě poukazují na možné krize:

- 1) Neúspěch v separaci od původní rodiny
- 2) Nemožnost najít partnera, ztráta iluzí o partnerovi, konflikt s rodiči partnera
- 3) Manželská nespokojenost a nesoulad, výchovné problémy
- 4) Adolescentní rebelie
- 5) Prázdné hnízdo, případně děti vracející se domů (po rozchodu apod.)
- 6) Odchod do důchodu, nemoc a úmrtí (Špatenková, 2004).

2.8.1 Krize rodiny a její rozpad

Rodina v krizi se jen těžko dostane ze svých problémů sama. Důležité jsou tedy služby, které jsou rodině v krizi poskytovány. K tomu je třeba říci, že sociální služby poskytované rodinám v krizi se rozlišují zejména podle délky trvání těchto služeb, podle prostředí, v němž jsou poskytovány, podle užití metody práce s rodinou a někdy také podle toho, co dalo podnět pro práci s rodinou – např. ohrožení dítěte či rozvodová situace. K základním službám poskytovaným rodinám je možné zařadit **krizové služby** (jsou poskytovány zejména v situaci ohrožení dítěte nebo dospělého. Jde o služby krátkodobé, vyžadující rychlé a kvalitní hodnocení rodinné situace profesionálem a o rychlou a efektivní pomoc.), **poradenské služby** (jedná se o krátkodobé služby, poskytované ve specializovaných institucích), **vzdělávací programy** (tyto služby jsou poskytovány dlouhodobě. Jejich cíl je formulován obecně – např. jako podpora rodičů v rodičovské roli, udržování kvalitních vztahů apod.), **terapeutické služby** (mohou být poskytovány

jak jednotlivcům, tak celým rodinám.) a různé **preventivní programy** (jedná se o dlouhodobé programy, jejichž cílovou skupinou jsou rodiny, v nichž je vysoká pravděpodobnost vážných obtíží či rodiny s hendikepovaným dítětem, jehož výchova bude vyžadovat značnou péči). (Matoušek, 2007).

Cílem krizové intervence v rodině je pomoc rodině vyrovnat se s přechodnou ztrátou své rovnováhy, která je pro krizi typická. Je zřejmé, že krizi v rodině lze zmírnit a to zejména tehdy, pokud je rodina ochotna s krizovým intervencem spolupracovat. (Špatenková, 2004).

Pokud má být krizová intervence účinná, je důležité, aby byla včasná a aby řešila situaci „tady a teď“. Dále je dle mého názoru důležité, aby byla při krizové intervenci povzbuzována rodinná soudržnost a aktivita a aby byl k rodině zaujímán partnerský, nikoli profesionální přístup. (Matoušek, 2007).

Dále je třeba se v souvislosti s touto problematikou zabývat rozvody, jelikož toto je nejtypičtější příklad krize v rodině. Jako nejčastější příčina rozvodů se ve statistikách uvádí rozdílnost povah, názorů a zájmů. V dobách, kdy se velmi mladé páry braly po krátké známosti a pod tlakem těhotenství, zněl takový důvod poměrně logicky. Ale dnes, když spolu partneři před uzavřením manželství obvykle nějaký čas žijí, je to poněkud překvapivé zjištění. (Špatenková, 2004).

Rozvodu ve většině případů předchází období více či méně intenzivního rodinného rozvratu, který pochopitelně zvyšuje stres rodičů a napětí mezi nimi, čímž je činí méně vnímavými pro potřeby dítěte. Zde pak vzniká další problém, tedy ve vztahu a zájmu rodičů k dítěti.

Co se týče rozvodu, jakožto častého důkazu krize rodiny, je možné říci, že častým problémem po rozvodu jsou spory jednotlivých partnerů o děti. Děti bývají spory partnerů velmi stresovány, zvláště pokud spolu partneři nekomunikují či je jejich komunikace omezena na minimum (Furstenberg, Kiernan in Rabušic, 2001).

Matoušek, Koláčková a Kodymová uvádí, že „je žádoucí rozvíjet alternativní postupy podporující hladší průběh sporů rodičů o děti. Cílem těchto postupů nemá být obnovení manželského soužití, ale obnovení komunikace, která je nutná pro přiměřený výkon rodičovské role, jež samozřejmě se zánikem manželství nekončí. Bývalým manželům je třeba pomoci v tom, aby dokázali rozlišit rodičovskou a partnerskou rovinu svého vztahu (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, s. 197).“ Za tímto účelem je manželům vhodné doporučit terapeutickou práci, ať pro ně samotné, tak při jejich „boji“ o dítě. Mezi

tato pracoviště nabízející tuto odbornou péči patří např. poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, manželské poradny aj.

Závěrem je možné říci, že v dnešní moderní době se rodina, a zejména ta západní rodina, stává jednou velkou neznámou. Rozklad rodiny je možné reflektovat na několika faktorech, ke kterým patří vysoká rozvodovost, nízká sňatečnost a také nízká porodnost. Mění se role v rodině, tradiční mužské a ženské role splývají nebo zcela zanikají. Také rozvoj feminismu přinesl jiný pohled na rodinné a manželské soužití. Modernější je být single než v manželském svazku. Když už jsou v rodině děti, tak se spíše setkáváme s jedním dítětem v rodině, než naopak se třemi či více, jako tomu bylo v dobách minulých. Lidé navíc na sebe mají stále méně času a to vše vede k tomu, že rodina již nemá takovou váhu a význam, jako v minulosti. Současná rodina je v krizi a jen velmi těžko, zda-li vůbec, se z toho dostane.

Tradiční hodnota monogamního manželství klesá a společnost tak hledá nové formy soužití, které budou odpovídat potřebám jednotlivců i celé společnosti. Rodina pod vlivem rychle se měnících společenských podmínek mění svoji strukturu, formu, počet členů a lze říci, že na této cestě má zatím velmi mnoho problémů. Krize rodiny se tak stává velkým sociálním problémem. (Rabušic, 2001).

2.8.2 Rozvod

V tomto úseku bych ještě ráda zmínila několik faktů týkajících se rozvodu.

K rozvodu manželství dochází zejména z těchto důvodů, které následně charakterizují možné typy rozvodů:

1) opuštění partnera, aniž byla navázána silnější vazba – v tomto případě se jedná o druh rozvodu, který obvykle nevyvolává intenzivnější emoční reakce. Tento typ se vyskytuje v manželstvích velmi mladých lidí, kteří se znali před uzavřením sňatku pouze krátce a sňatek uzavřeli např. pod vlivem těhotenství nebo vlivem předcházejícího traumatu z rozvodu. (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005).

2) rozvod vlivem vyústění prvních krizí – první krize spojené s nároky rodinného života a péče o dítě jsou častým důvodem rozvodových situací. V případě tohoto typu rozvodů je partnerská dvojice zaskočena požadavky, které jim přináší společné soužití. První krize přicházejí v období 2-14 let po svatbě. Podstatnou část rozvodů v první vlně krizí lze

považovat za vyústění protahovaných prvních manželských krizí (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2005).

3) rozvod z důvodu odmítnutí partnera, protože se u něj projeví málo zřetelné rysy

– tento typ rozvodu je vyvolám zejména tím, že se časem ukáže, že partner je např. alkoholik, hráč, žárlivec, podvodník, nekomunikuje, je workoholik, chová se násilně apod. *„Důvodem k odmítnutí partnera nemusí být trvalá porucha osobnosti, ale i chování, které je z nějakého vysoce osobního důvodu pro jednoho z manželů nepřijatelné. Může jít o autoritativní vystupování, nedostatek vřelosti, nedostatek zájmu o děti, neochotu spolupracovat, apod. (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2005, s. 61).“*

4) rozvod z důvodu vyčerpání vtahu – tento typ rozvodu probíhá zejména v tzv. druhé rozvodové vlně. Nejčastěji k němu dochází po odchodu dospělých dětí z domácnosti. Manželé jsou spolu desítky let a po odchodu dětí z domova se jim nedaří najít vhodný a nový společný program (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2005, s. 62).

3 METODIKA PRÁCE

V praktické části bakalářské práce bylo provedeno anonymní dotazníkové šetření v podobě z části kvantitativního a z části kvalitativního výzkumu. Ve výzkumu jsem použila mnou vytvořený nestandardizovaný dotazník, jelikož v tomto tematickém poli se mi bohužel nepodařilo získat dotazník standardizovaný. Mnou vytvořený nestandardizovaný dotazník se skládá z 15 otázek, z nichž část je uzavřených, část polouzavřených a část otevřených.

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jak se studenti vysokých škol s převahou Univerzity Palackého v Olomouci staví k zakládání rodiny, zda plánují vstup do manželství a jaké hodnoty jsou pro ně v rámci rodiny důležité.

Pro tento výzkum jsem se rozhodla z důvodu, protože mě velmi zajímá, jakým směrem se ve smyslu společného soužití partnerů a zakládání rodiny dnešní moderní společnost prakticky ubírá. Tato otázka je velmi aktuální pro celou společnost, a jelikož se s touto problematikou často setkáváme v médiích a různých rozhovorech, rozhodla jsem se toto téma přiblížit i skze dotazníkové šetření v praktické části své bakalářské práce.

3.1 Charakteristika zkoumaného souboru

Výzkum bakalářské práce byl proveden v období od února do května 2015. Dotazník byl směřován ke studentům všech fakult vysokých škol bez rozdílu oborů. Ovšem velkou většinu dotazovaných tvořili studenti Univerzity Palackého v Olomouci.

Celkem se zúčastnilo 190 respondentů, z nichž 106 tvořily ženy a 84 muži.

Jednotlivé fakulty vysokých škol byly podle počtu respondentů zastoupeny takto:

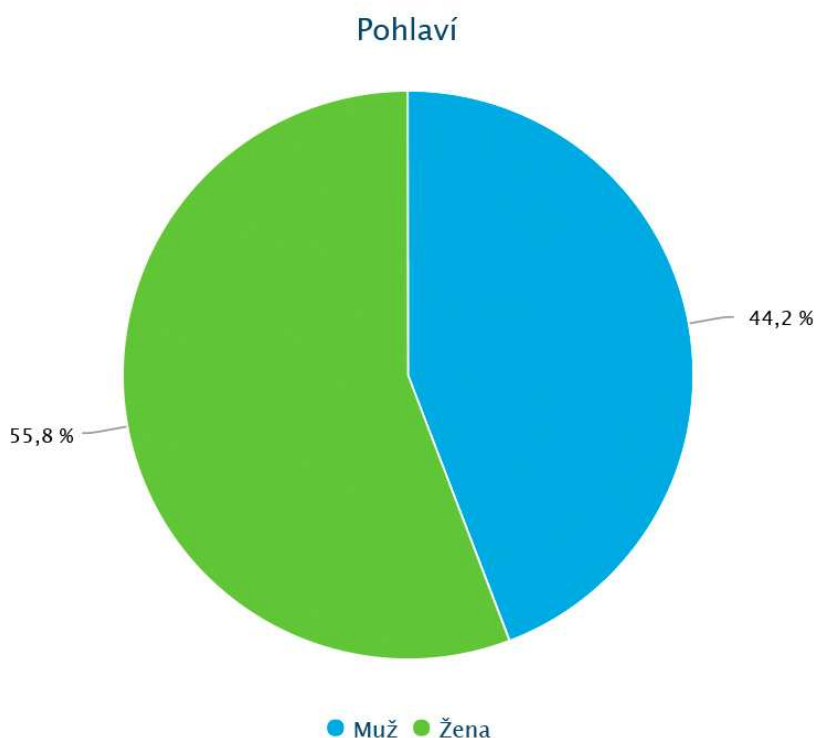
Tabulka 1. Počet respondentů podle fakult

FAKULTA	POČET RESPONDENTŮ (n)
Přírodovědecká fakulta	57
Filozofická fakulta	53
Pedagogická fakulta	29
Lékařská fakulta	15

Právnická fakulta	12
Cyrilometodějská teologická fakulta	5
Ostatní fakulty	19
celkem	190

Mezi ostatní jsou zařazeny například Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií, Fakulta informatiky, Fakulta tělesné kultury, ekonomické fakulty a jiné.

Pohlavní specifikace respondentů:

Graf 1. Pohlaví respondentů

Z grafu 1. vyplývá, že výzkumu se zúčastnilo více žen (55,6 %) než mužů (44,2 %).

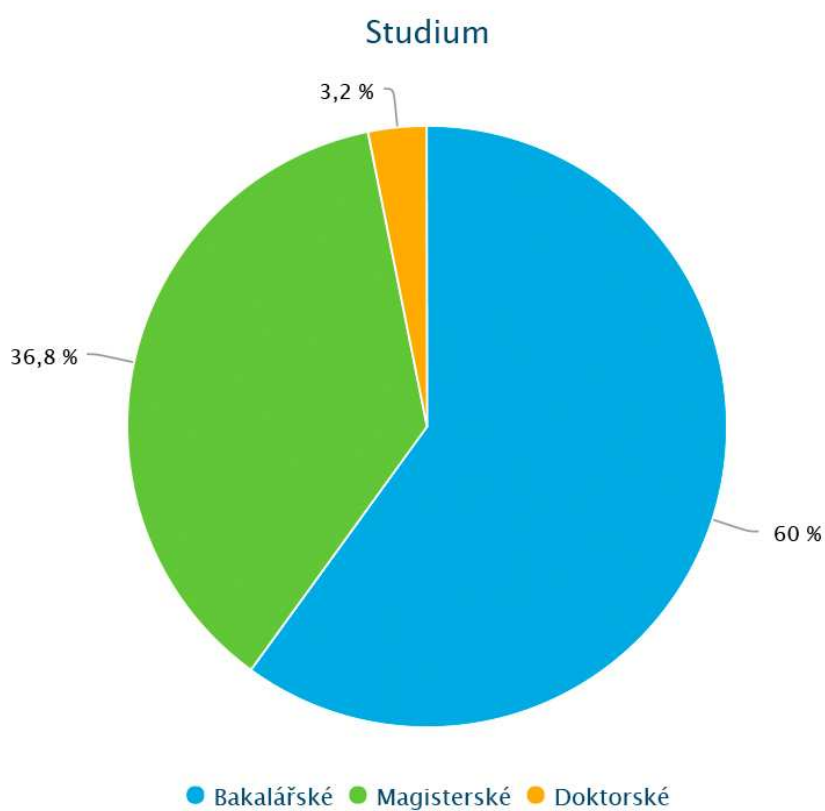
Věk respondentů se pohyboval v rozmezí od 19 do 33 let a jejich věkový průměr byl 22,6 let. Níže uvádím počet dotazovaných podle věku. Nejvíce se zúčastnilo studentů ve věku 20, 21, 22 a 23 let. Je zde ovšem i několik 30 letých.

Věková specifikace respondentů:

Tabulka 2. Počet respondentů podle věku

Věk respondentů	Počet (n)
19 let	8
20 let	39
21 let	33
22 let	23
23 let	24
24 let	22
25 let	18
26 let	11
27 let	4
28 let	2
29 let	1
30 let	3
31 let	1
33 let	1
celkem	190

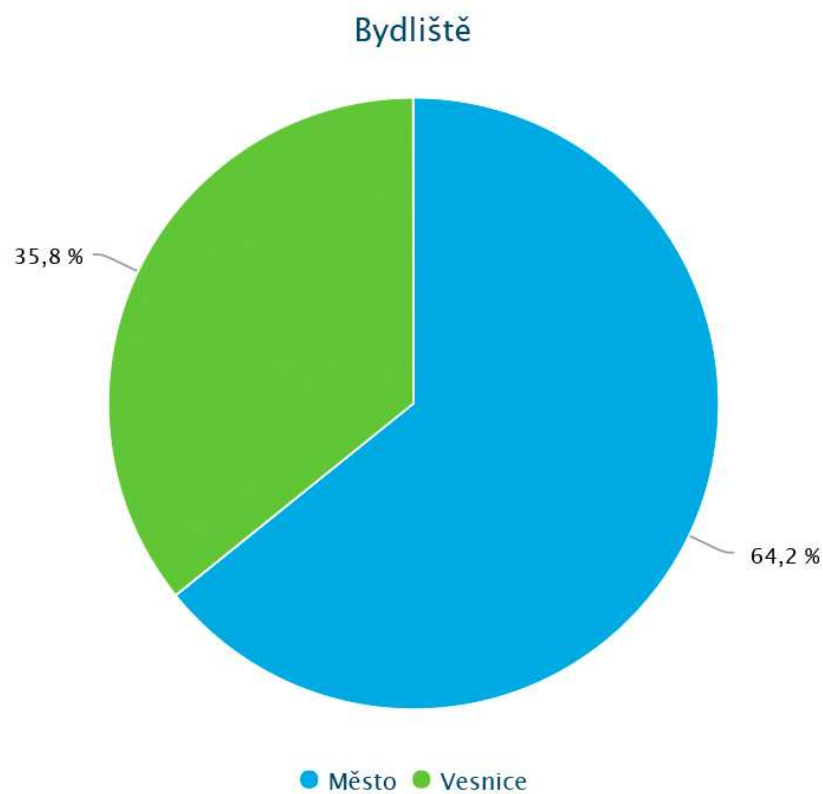
Rozdělení respondentů podle formy studia:

Graf 2. Rozdělení respondentů podle formy studia

V grafu 2. je znázorněno, kolik procent studentů studovalo kterou formu studia. 60 % dotazovaných studovalo bakalářské studium, 36,8 % magisterské a 3,2 % doktorské.

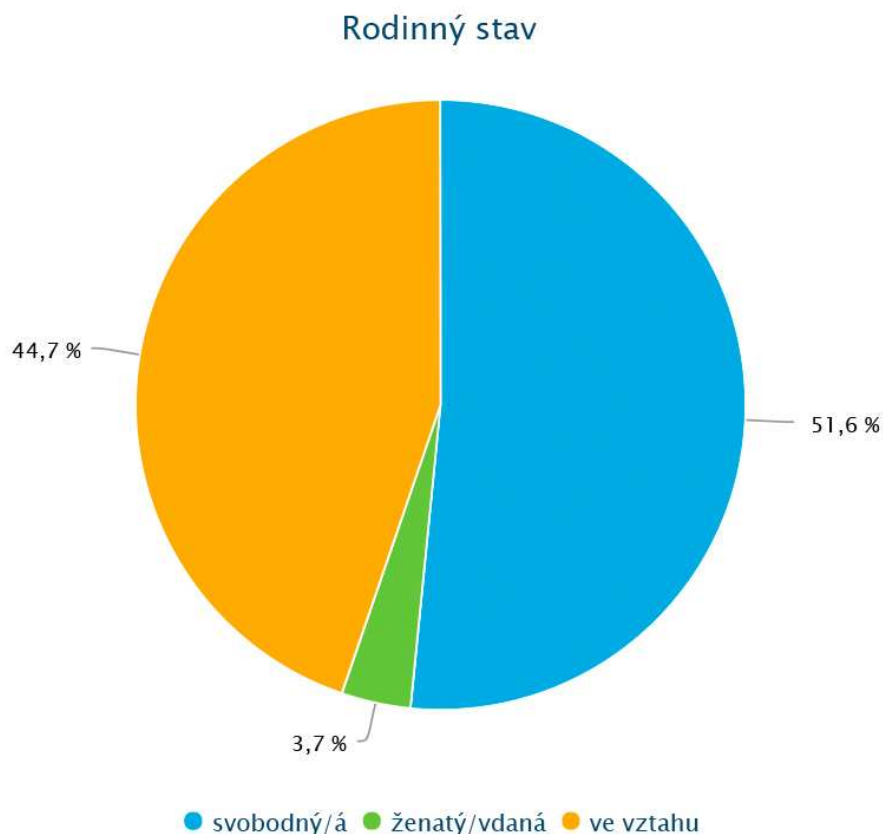
Rozdělení respondentů podle bydliště:

Graf 3. Rozdělení respondentů podle bydliště

Graf 3. ukazuje, že více procentuálně zastoupeni byli respondenti pocházející z měst, a to v poměru 64,2 % bydlících ve městě a 35,8 % na vesnici.

Rodinný stav respondentů:

Graf 4. Rodinný stav respondentů

Graf 4. znázorňuje, že zajímavou informací je taktéž zastoupení svobodných jedinců, studentů ve vztahu a vdaných nebo ženatých. Nejvíce z celkového počtu 190 dotazovaných bylo 51,6 % svobodných, následně 44,7 % ve vztahu a pouhých 3,7 % již vdaných nebo ženatých.

3.2 Organizace výzkumu

Výzkumné šetření proběhlo pomocí online dotazníků, které byly rozšířeny mezi studenty různých vysokých škol, rozličných fakult i oborů, přednostně ovšem mezi studenty Univerzity Palackého v Olomouci.

Zpět se mi vrátilo 190 dotazníků. Se studenty jsem byla ve spojení a v případě nepochopení otázky nebo dalšího upřesnění tak měli možnost se na mě kdykoliv obrátit. Tímto způsobem jsem se pokusila zabránit nepřesnostem v odpovědích, které by byly kvůli

špatnému pochopení otázek zkreslené. I přesto, že jsem byla se studenty v kontaktu, výsledky byly zpracovány zcela anonymně.

3.3 Metoda výzkumu

Velmi častou metodou sběru dat v pedagogickém výzkumu je dotazník. Podle Gavory je dotazník „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí“. (Gavora in Chráska, 2007, s. 163) Dotazník je tedy soubor propracovaných otázek, které jsou logicky seřazeny a na které respondent odpovídá písemnou formou (Chráska, 2007).

Podle způsobu, jakým má respondent v konkrétní otázce odpovědět, se položky dělí na otevřené, uzavřené a polouzavřené. V otevřených otázkách dotazovaný sám vytváří odpověď, v uzavřených vybírá z již vytvořených možností a v polouzavřených respondent může uvést svoji odpověď, pokud mu nevyhovuje ani jedna z daných možností. Dotazník může být buď standardizovaný nebo nestandardizovaný. U standardizovaného dotazníku musí být dodrženy určité postupy a formulace. Nestandardizovaný dotazník autor navrhuje specificky pro svůj výzkum (Chráska, 2007, Gavora 2010).

Velká četnost používání dotazníků ve výzkumu je připisována především jeho snadnému vytvoření. Vytýkanou nevýhodou dotazníku bývá často to, že prvotně nezjišťuje, jací respondenti jsou, ale jak sami sebe vnímají nebo se chtějí vidět. Naopak výhodou dotazníkového šetření je poměrně rychlé získání dat od velkého množství lidí (Chráska, 2007).

V tomto výzkumu použitý dotazník využívá kombinace kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu. Kvalitativní výzkum je jakýkoliv výzkum, který nedosahuje výsledků pomocí statistických procedur a způsobů kvantifikace. Kvalitativní údaje mohou být použity pro ilustraci a ujasnění kvantitativně vyvozených závěrů. S kvalitativním výzkumem jsou spojovány především údaje zjištěné z rozhovorů a pozorování. (Strauss, Corbinová, 1999) „Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme.“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 11) Taktéž mohou být použity při získávání nových originálních názorů na skutečnosti, o kterých už něco víme. Stejně tak nám mohou kvalitativní metody pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami jen ztěžují zjišťují. (Strauss, Corbinová, 1999)

Výzkum prezentovaný v praktické části bakalářské práce byl realizován pomocí nestandardizovaného dotazníku, který byl veden anonymně. Mnou vytvořený dotazník využívá 9 otázek uzavřených, 4 polouzavřených a 2 otevřených.

3.4 Zpracování dat

Po vybrání a shromáždění všech dotazníků byly výsledky dotazníkového šetření vyhodnoceny pomocí online dotazníku Survio, následná data byla statisticky zpracována a poté vygenerována do grafů.

4 VÝSLEDKY A DISKUZE

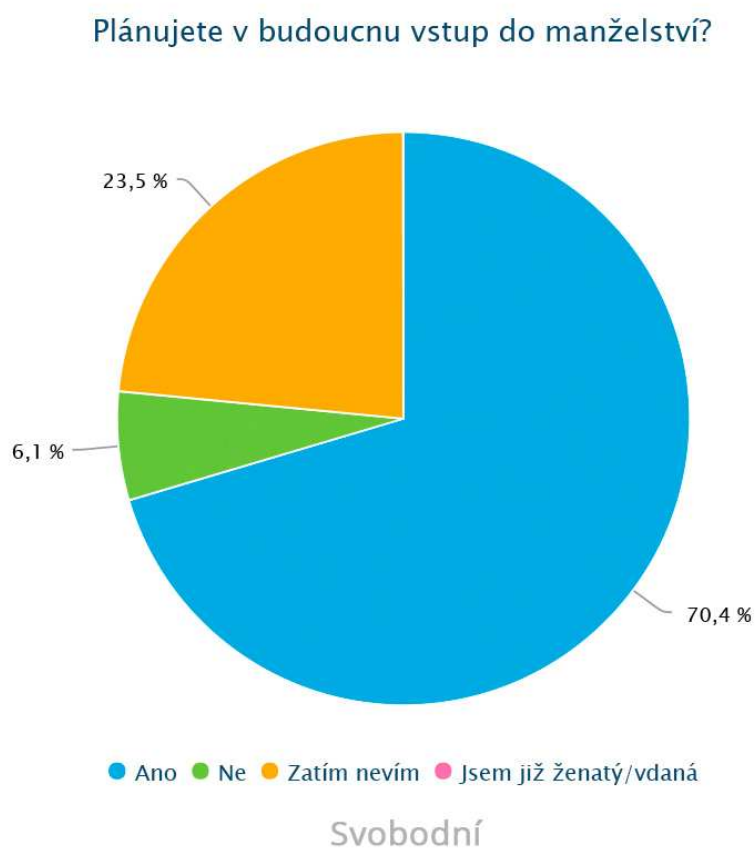
Tato kapitola je zaměřena na prezentování výsledků vyplývajících z výzkumného šetření, které proběhlo v době od února do května 2015 a zúčastnilo se ho celkem 190 respondentů obou pohlaví z různých fakult a oborů vysokých škol.

Zároveň zde své výzkumné šetření srovnávám s jinými realizovanými výzkumy a zdroji, které se zaměřují na podobnou problematiku.

Otázka č. 1: Plánujete v budoucnu vstup do manželství?

První otázka byla uzavřená a odpovědi byly zpracovány do grafů 5, 6 a 7 zvlášť pro svobodné jedince, studenty ve vztahu a jako celkový graf těchto obou souborů.

Na tuto otázku odpovídali svobodní a zadaní respondenti. Celkový počet svobodných studentů byl 98 a zadaných 92.

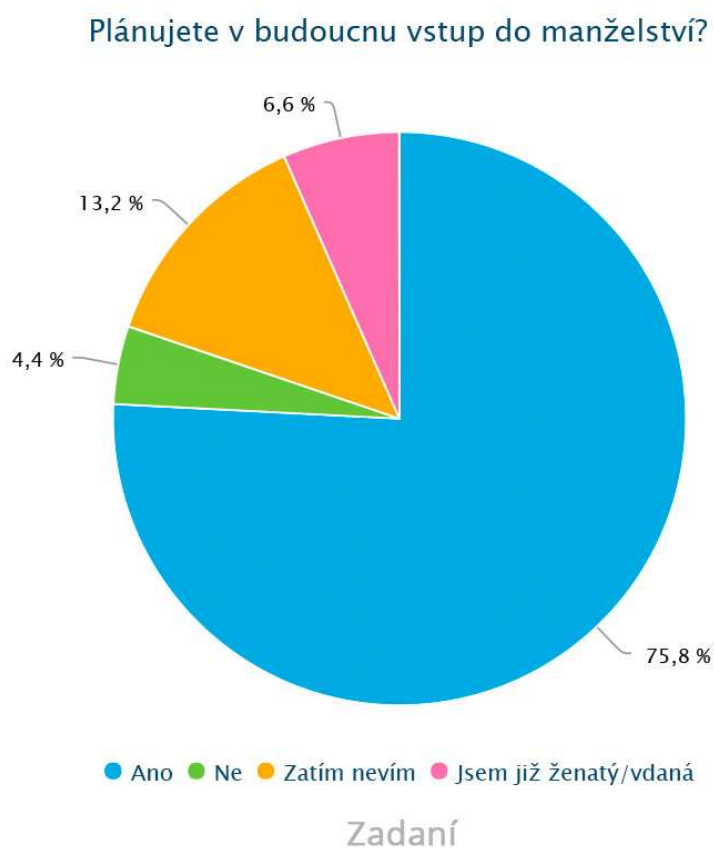
Graf 5. Plánování vstupu do manželství – svobodní/é

Graf 5. znázorňuje procentuelní zastoupení svobodných jedinců, kteří v budoucnu chtějí vstoupit do manželství, množství těch, kteří nechtějí a taktéž studentů, kteří zatím neví.

Největší část svobodných studentů, celých 70,4 %, odpověděla ano, plánují vstup do manželství. 25,3 % svobodných zatím neví. Tento fakt může podle mého názoru naznačovat určitou nejasnost, která může vyplývat z nestability vstupu do vztahů vůbec a nemusí se tolik týkat uzavírání manželství. Vysvětluji si to tak, že tito lidé možná žijí zatím sami a v nejistotě, jestli vůbec potkají někoho, s kým by mohli vstoupit do manželského svazku. Zbýlých 6,1 % do manželství vstoupit nechce.

Kučerová (2012) ve výzkumné části své diplomové práci dotazovala svobodné jedince, zda chtějí v budoucnu uzavřít sňatek. Nejvíce dotazovaných ve věkové kategorii 26 – 35 let odpovědělo ano.

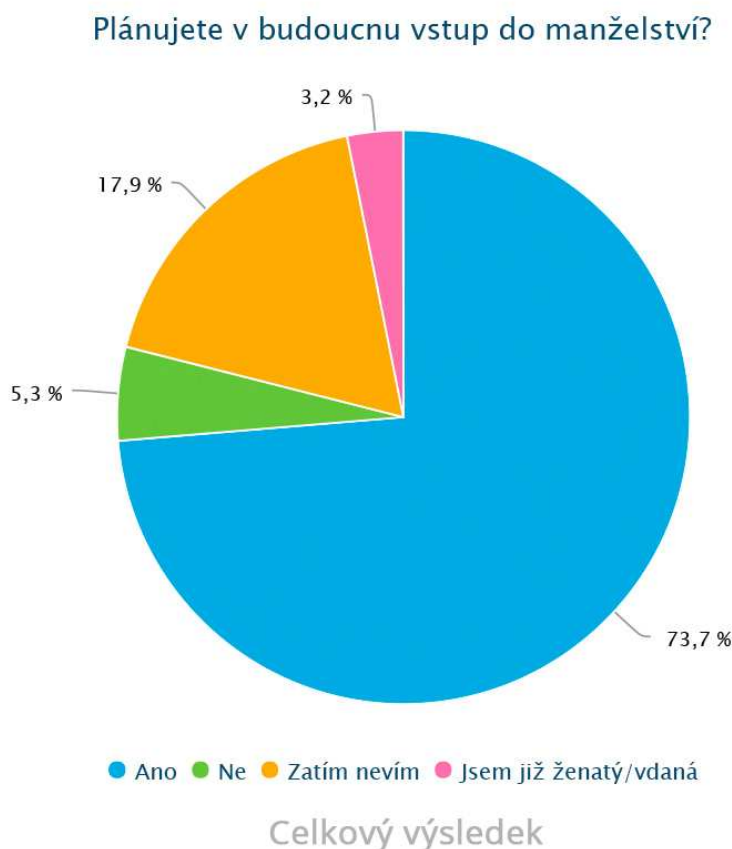
U svobodných jedinců je zde tedy patrná tendence do manželství v budoucnu vstoupit, což se dle mého názoru jeví jako pozitivní.

Graf 6. Plánování vstupu do manželství – zadaní/é

Z grafu 6. vyplývá, že opět velká většina dotazovaných (75,8 %) se přiklání k odpovědi, že do manželského svazku v budoucnu vstoupit plánují. 13,2 % zatím neví, 4,4 % do manželství vstoupit neplánuje a 6,6 % respondentů uvádí, že jsou již ženatí nebo vdané.

Mezi skupinou svobodných a zadaných se objevuje nejvýraznější odchylka výsledků. U zadaných výrazně (přibližně o 10 %) klesá podíl dosud nerozhodnutých, naopak se zvyšuje (přibližně o 5 %) podíl respondentů, kteří jsou rozhodnutí manželství v budoucnu založit. Osobně si příčinu této skutečnosti vysvětlují zvyšujícím se pocitem jistoty, která u zadaných jedinců nastává v souvislosti s existencí vztahu a v důsledku také tím, že lidé žijící v partnerském vztahu více přemýšlí o vstupu do manželství jako o reálném rozhodnutí.

Graf 7. Plánování vstupu do manželství – svobodní/é, zadaní/é

Ve výsledném grafu 7. Plánování vstupu do manželství v součtu svobodných i zadaných je nejvíce procentuálně zastoupena odpověď Ano, a to 73,7 %. Studenti, kteří zatím neví, odpovídali v 17,9 %. 5,3 % dotazovaných respondentů odpovědělo, že do manželství vstoupit nechce a 3,2 % z celkového počtu dotazovaných již žije v manželském svazku.

Šamanová (2005) ve svém výzkumu dotazovala 1060 obyvatel ČR ve věku od 15 let. Z jejích výsledků vyplývá, že vstoupit do manželství plánovalo 81% svobodných žen. Mezi svobodnými muži to bylo méně – 64% respondentů. Třetina dotazovaných zaujímala ke sňatku spíše negativní postoj. Podle jejích výsledků si tito lidé více cenili svobody než manželství. Její výzkum taktéž uvádí, že 6% všech respondentů neplánovalo vstoupit do manželství vůbec, protože je považovali pro soužití partnerů za zbytečné.

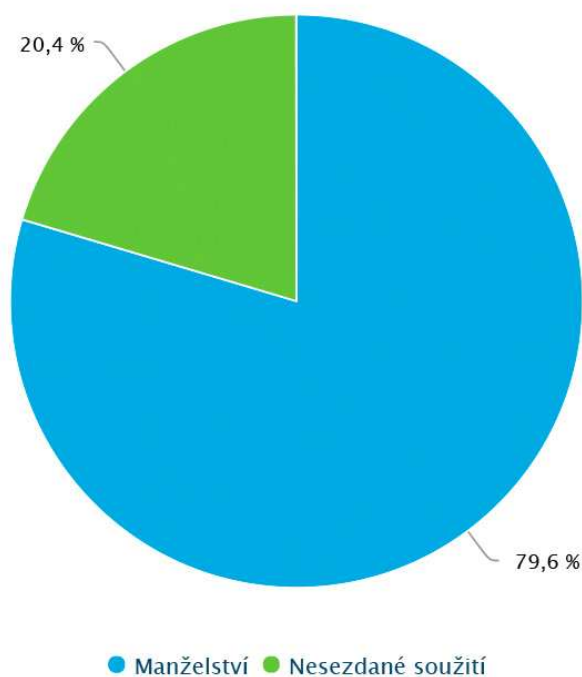
Celkově se podle méj interpretace i dle výsledku výzkumu Šamanové (2005) plánování vstupu do manželství jeví jako pozitivní tendence populace do manželství v budoucnu vstupovat.

Dle mého názoru je rozhodnutí vstoupit do manželství zásadním rozhodnutím v životě obou jedinců, kteří by měli zvážit, zda spolu opravdu do manželského svazku chtějí vstoupit. Tománek (2015) uvádí, že volba partnera pro společný život v manželství spadá do období, kdy člověk dozrál po fyzické, psychické i duchovní stránce. Zralost je mimo jiné charakterizována svobodou a zodpovědností, schopností řešit konflikty, uměním reagovat a ovládat se. Tzv. sociální zralost není omezená věkem a často trvá nejdéle. Jde o stupeň samostatnosti partnerů, kteří dokáží vytvářet nový vztah, ve kterém partnerství přerůstá v manželství a v rodinu.

Otázka č. 2: Preferujete spíše manželství nebo nesezdané soužití?

Tato otázka je polouzavřená. Odpovídalo na ni 103 respondentů ve věkové skupině 19 – 22 let a 87 studentů 23 a více letých.

Preferujete spíše manželství nebo nesezdané soužití?

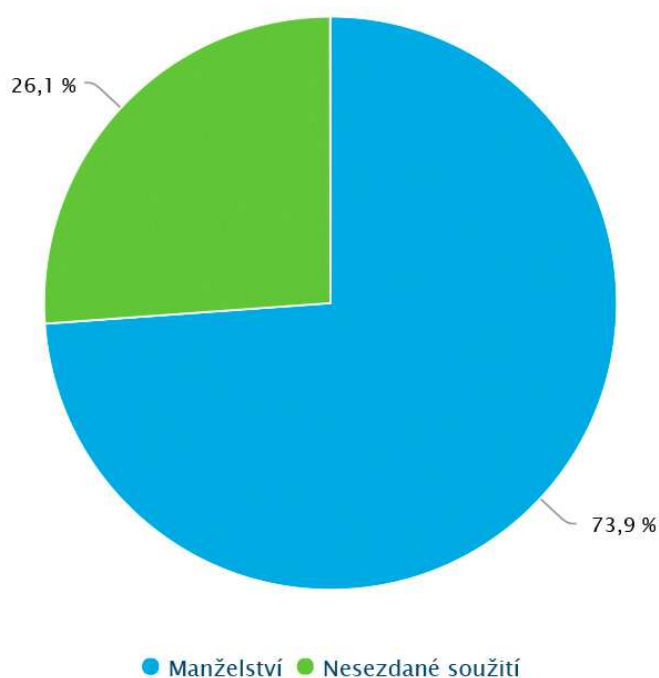

Věková skupina 19-22 let

Graf 8. Manželství nebo nesezdané soužití – věková skupina 19 – 22 let

Jak ilustruje graf 8., v této otázce velká většina dotazovaných (79,6 %) ve věku 19 – 22 let, kteří jsou nejčastěji studenty bakalářského studia, odpověděla, že preferují manželství spíše než nesezdané soužití. Zbýlých 20,4 % odpovědělo, že upřednostňují nesezdanou formu soužití.

Preferujete spíše manželství nebo nesezdané soužití?

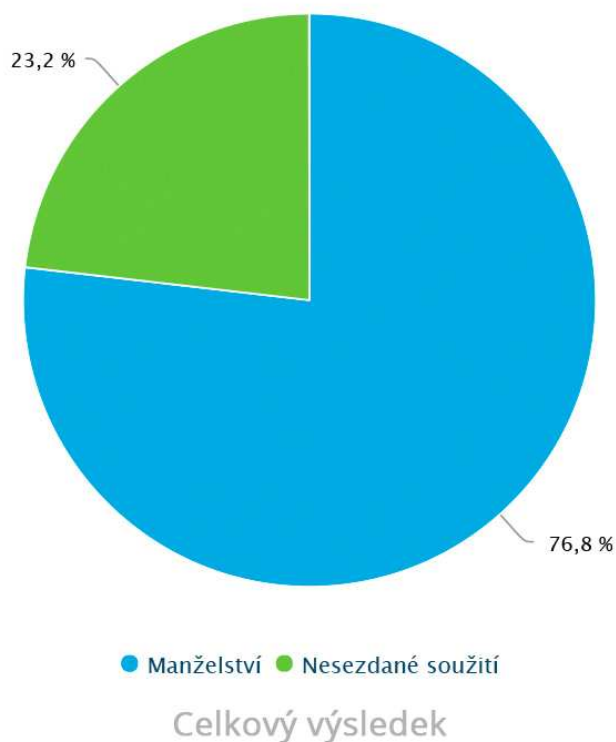
Věková skupina 23 let a starší

Graf 9. Manželství nebo nesezdané soužití – věková skupina 23 let a více

V grafu 9. pro věkovou skupinu 23 let a více jsou výsledky velmi podobné jako v grafu 8. pro věkovou skupinu 19 – 22 let. S tím malým rozdílem, že studenti ve věkové skupině 19 – 22 let odpověděli v méně procentech možnost manželství. Tento rozdíl činí 5,7 %.

Graf 9. znázorňuje, že více starších studentů se přiklonilo k odpovědi nesezdané soužití. U respondentů této věkové skupiny bych přitom logicky předpokládala, že se spíše s věkem budou usazovat.

Preferujete spíše manželství nebo nesezdané soužití?

Graf 10. Manželství nebo nesezdané soužití – všichni respondenti

V grafu 10. se hromadné výsledky pro věkovou skupinu 19 – 22 let i 23 let a více jeví jako velmi pozitivní. Podobně jako u předchozí otázky č. 1 Plánujete vstup do manželství? se zde objevuje velmi vysoká preference manželství před nesezdaným soužitím s tím, že přibližně 3/4 všech respondentů se přiklání k životu v manželství.

U této otázky mě taktéž zajímaly konkrétní důvody, proč respondenti preferují svoji volbu. Nejčastěji se zde objevovaly odpovědi, které vyzdvihovaly rodinu jako důležitou kvůli dětem, společným financím a praktickému zajištění, pocitu jistoty a zázemí. Ale také názor, že uzavření manželství je tradice, hezký rituál potvrzení vztahu a větší závazek zůstat spolu. V neposlední řadě studenti uváděli i důvod víry.

Zde uvádím několik doslovných odpovědí:

Proč preferujete manželství?

„Je to lepší pro všechny zúčastněné - muže, ženu i děti. Manželé mají povinnost se o sebe v nouzi postarat, pokud se jeden z nich rozhodne odejít, nemůže si jen tak odnést, co chce. Také pro děti je to větší jistota“.

„Plánujeme i rodinu a můj názor je, že je to pro děti lepší a nejsou poté v budoucnu takové komplikace, jako když rodiče dítěte nejsou sezdáni. Myslím tím řešení příjmení, placení na dítě atd.“.

„Myslím si, že manželství vztah změní, posune, a také člověk nezůstane na vše (finančně) sám, pokud ho druhý opustí, myslím to zejména tak, že dítě nemusí strádat, protože ho jakoby neživí jenom jeden rodič“.

„Větší stabilita, finanční jistota, když vztah nevyjde“.

„Sňatek je v naší společnosti nejběžnější vyjádření závazku“.

„Protože je to tradiční a lepší pro budoucí plánování rodiny“.

„Chci, aby moje děti vyrůstaly v úplné rodině a aby věděly, že k sobě všichni patříme“.

„Je to hezký rituál...“

„Tradice, potvrzení vztahu, zázemí“.

„Z důvodu kultury/tradice, hledání opory ve svém partnerovi, zázemí“.

„Z přesvědčení - muž a žena byli stvořeni pro manželství, kde mohou dále společně růst. Jedná se o demonstraci závazku na celý život před sebou navzájem, druhými lidmi a (pro věřící lidi i) před Bohem“.

„Manželství vnímám jako jedinou možnou cestu funkčního vztahu se závazky, mimo jiné i křesťanské důvody“.

Šamanová (2004) ve svém výzkumném šetření dokládá, že nejčastěji uváděnými důvody pro vstup do manželství byly děti. Většina respondentů uváděla názor, že pokud pár plánuje narození dětí, měl by uzavřít manželství a že manželství je taktéž důležité pro následnou výchovu dětí. Dalším převažujícím názorem bylo tvrzení „ve dvou se to lépe táhne“. Čtvrtina dozazovaných považovala vstup do manželství za „samozřejmý a normální“.

Osobně si myslím, že názory, které uvádí Šamanová ve svém výzkumu jsou v naší moderní společnosti obecně vžitě. Když je srovnám s kvalitativními výpověďmi respondentů v mém výzkumu, tak zjišťuji, že tyto názory se vesměs shodují.

Uvádím zde naopak i důvody, proč se respondenti přiklání k nesezdanému soužití:

„Preferuji to momentálně... Nevím, jak se můj názor na manželství bude vyvíjet v průběhu času, ale momentálně mi spíše vyhovuje nesezdané soužití. A z jakého důvodu? Manželství mi zatím zní cize... moc papírově...“

„Nesezdané soužití je jen žití na zkoušku a člověk má stále zadní vrátka a může utéci. Ale manželství je již větší závazek a musí se na něm pracovat a ne utéct po jednom problému.“

„Nechci se vázat“.

„Pocit volnosti“.

„Není tolik závazné jako manželství, které často přináší mnoho problémů. Ovšem ani odpověď manželství není špatně. Záleží na situaci, partnerovi atd.“

„Svatba je přežitek, snaha o jistotu v něčem, co nikdy jisté nebude“.

U těchto kvalitativních odpovědí vnímám jisté tendence mladých lidí užívat si svobodného života bez závazků manželství.

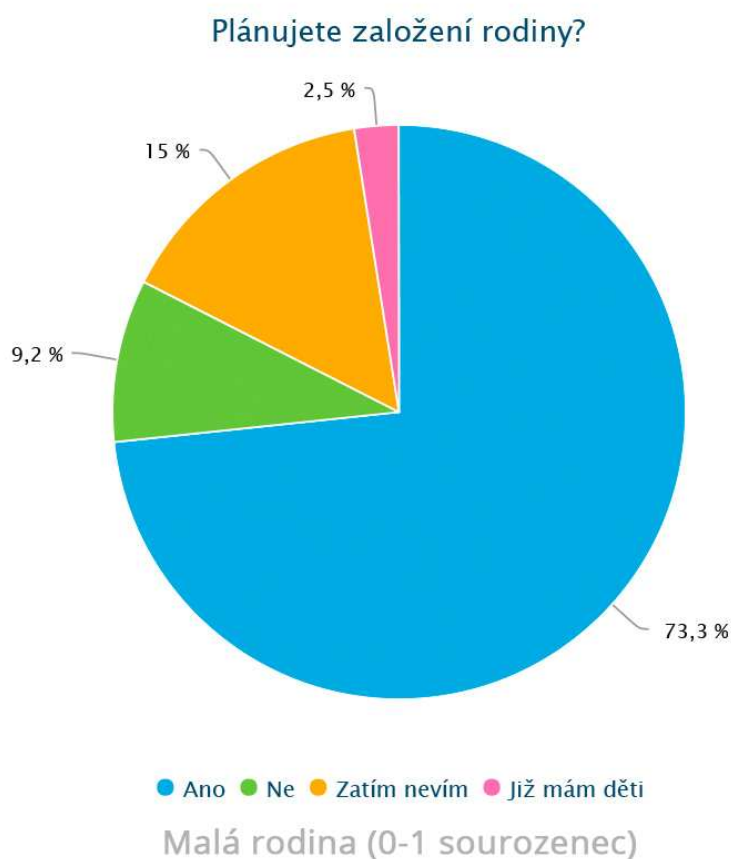
Národní zpráva o rodině (2004) dokládá, že nesezdané páry dávaly přednost spíše společnému životu bez existence manželství. Nejčastěji z důvodu zkoušky společného bydlení, nepřítomnosti závazku dítěte a chuti užívat si života.

Otázka č. 3: Plánujete založení rodiny?

U uzavřené otázky č. 3 jsem se rozhodla pro zpracování odpovědí do dvou skupin, a to podle množství sourozenců dotazovaných respondentů, na které jsem se jich ptala hned v úvodu dotazníku.

První skupinu jsem nazvala rodinou s malým počtem dětí, zde jsem ji označila jako malá rodina (0 – 1 sourozenec) a druhou jako rodinu s větším počtem dětí, tedy velkou rodinu (2 a více sourozenců).

Na otázku odpovídalo 120 respondentů pocházejících z malých rodin a zbylých 70 z velký rodin.

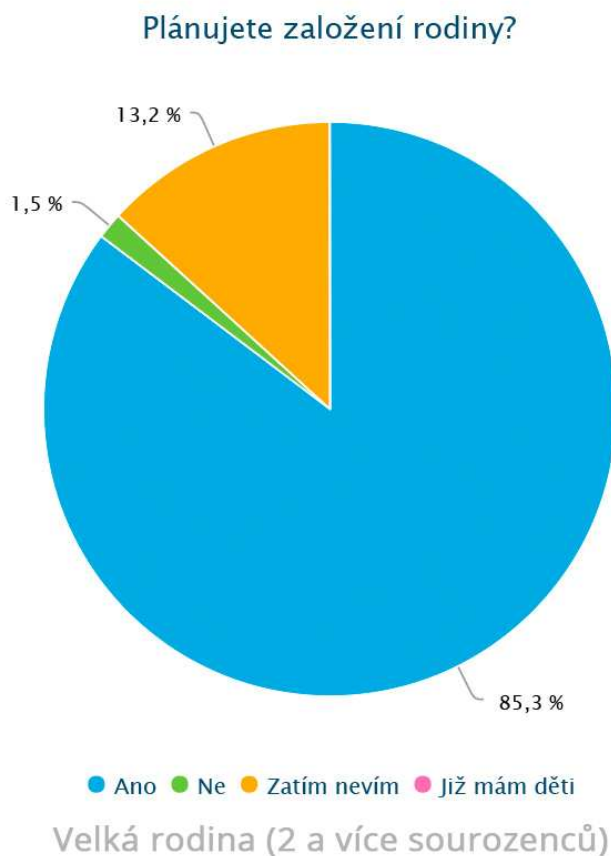

Graf 11. Plánujete založení rodiny?

Respondenti z malých rodin

Graf 11. ilustruje, že respondenti pocházející z malých rodin, buď bez sourozenců nebo s jedním sourozencem, ve velké většině (73,7 %) v budoucnu založení rodiny plánují.

15 % dotazovaných studentů odpovědělo, že zatím neví. V porovnání s nimi 9,2 % rodinu neplánuje založit vůbec a zbylých 2,5 % již rodinu založilo.

Graf 12. Plánujete založení rodiny?

Respondenti z velkých rodin

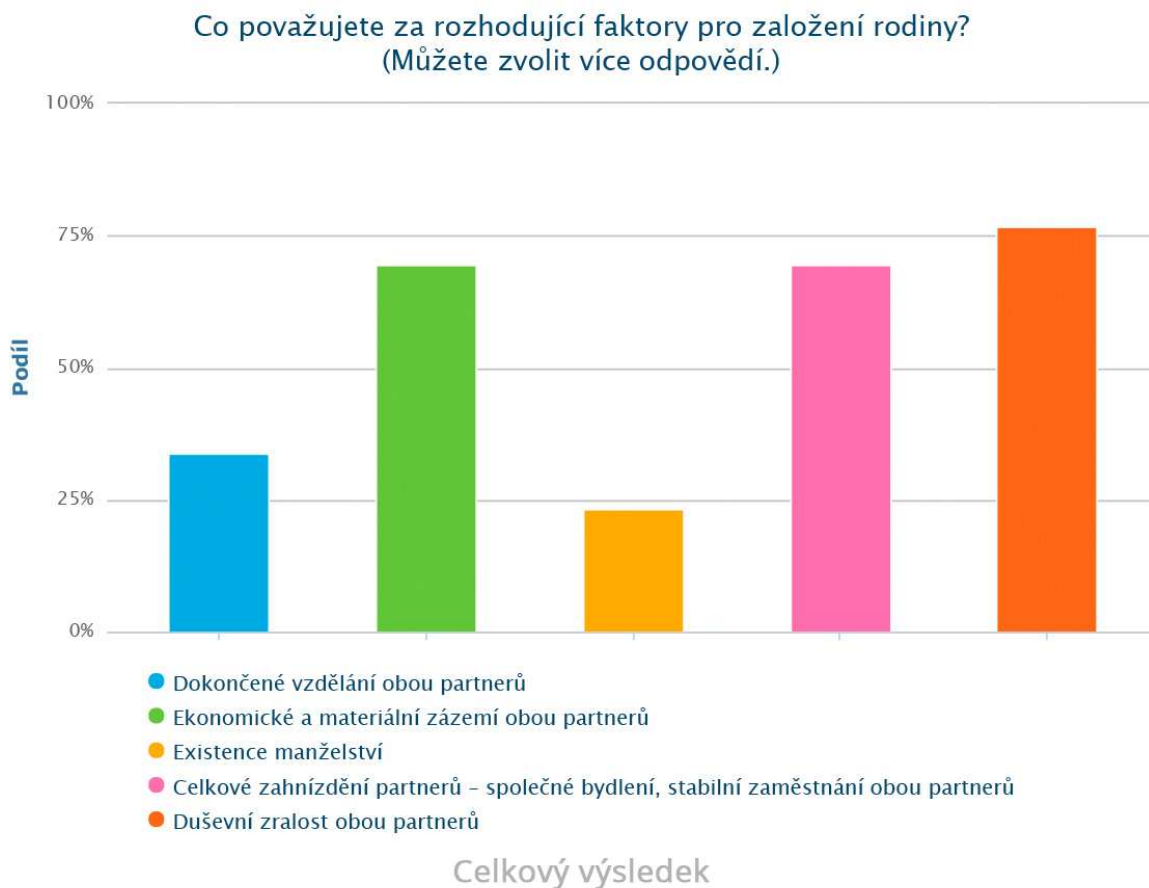
V grafu 12. je zobrazeno, kolik procent dotazovaných studentů pocházejících z velké rodiny (s dvěma a více sourozenci), si v budoucnu přeje založit rodinu. Převážná většina, konkrétně vysoké procento 85,3 %, odpověděla ano. Výrazně menší procentuelní podíl se přiklání k odpovědi zatím nevím a jen velmi málo (1,5 %) by rodinu založit nikdy nechtěla. Zajímavostí je, že ve skupině respondentů pocházejících z velkých rodin, se nevyskytl nikdo, kdo by již děti měl.

Když srovnám tyto dva grafy 11. a 12., osobně docházím k názoru, že u respondentů pocházejících z větších rodin (tedy alespoň s 2 sourozenci), je vidět výrazně větší podíl jednoznačného rozhodnutí založit v budoucnu rodinu než u respondentů z menších rodin. Naopak podíl dotazovaných z větších rodin, kteří jsou

rozhodnutí rodinu nezakládat, je prakticky zanedbatelný (1,5%), zejména ve srovnání s dotazovanými studenty z rodin menších (kde tento podíl tvoří 9,2 %).

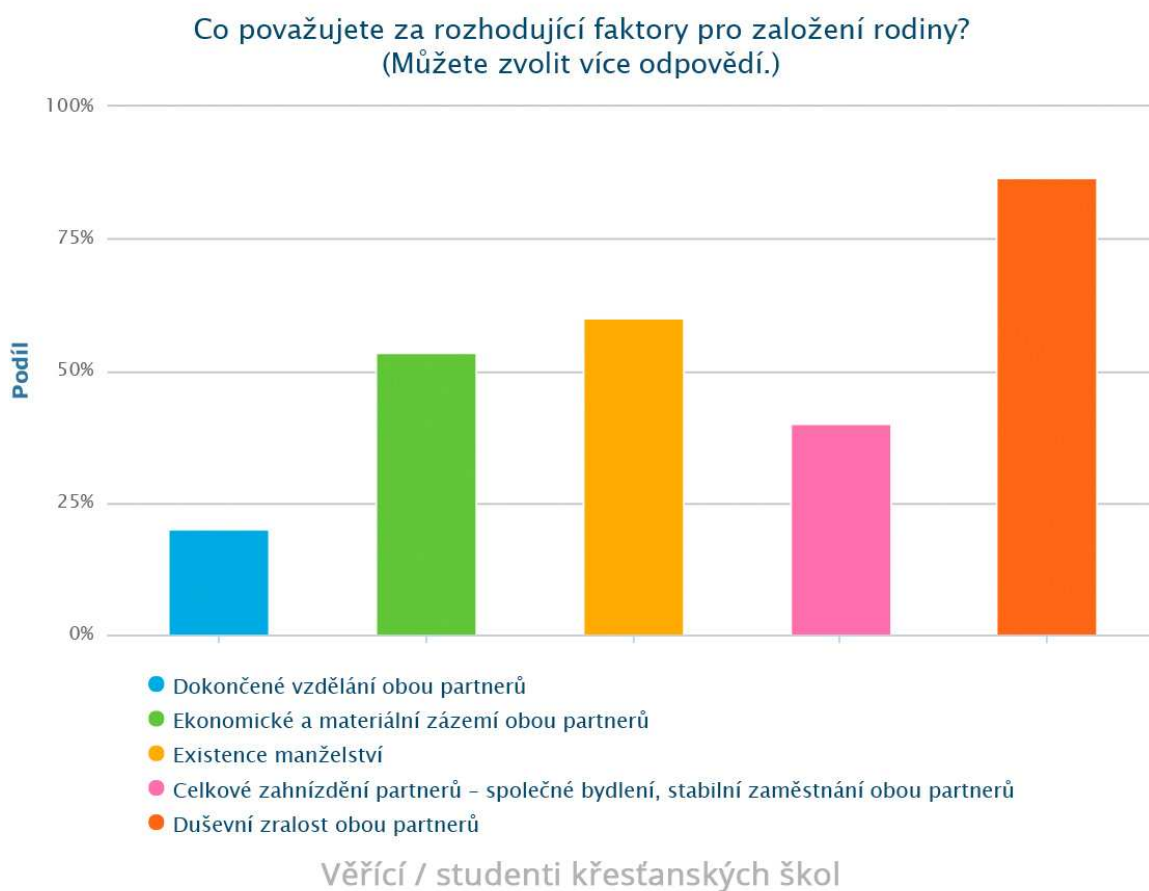
Otázka č. 4: Co považujete za rozhodující faktory pro založení rodiny? (Můžete zvolit více odpovědí.)

Tato otázka je polootevřená. Otázku č. 4 jsem zpracovala do dvou grafů. Graf 13. ukazuje celkový procentuelní výsledek všech respondentů bez rozdílu pohlaví, věku a jiných bližších specifikací. Pro zajímavost jsem přidala i graf 14., který vyzdvihuje skupinu věřících studentů, u kterých se odpovědi poměrně výrazně liší.

**Graf 13. Co považujete za rozhodující faktory pro založení rodiny?
Všichni respondenti**

V grafu 13. můžeme vidět, že se v odpovědích nejvýše umístila odpověď duševní zralost obou partnerů (mírně přes 75 % odpovědí). Druhé místo zaujímají s přibližně stejnou procentuelní hodnotou odpovědi ekonomické a materiální zázemí obou partnerů a celkové zahnízdění partnerů (společné bydlení a stabilní zaměstnání obou partnerů). Méně důležitými faktory se podle studentů stává dokončené vzdělání obou partnerů a existence manželství, které byly respondenty v odpovědích zařazeny na dvě poslední pozice.

Graf 14. Co považujete za rozhodující faktory pro založení rodiny?

Věřící studenti

Z grafu 14. je patrné, že u věřících respondentů na prvním místě výrazně dominuje odpověď duševní zralost obou partnerů. Hned na druhém místě se umístila existence manželství, která je pro věřící důležitou klíčovou otázkou týkající se zakládání rodiny, což koresponduje s otázkou č. 2 Preferujete spíše manželství nebo nesezdané soužití? Zde se taktéž objevila vysoká preference vstupu do manželství v souvislosti s náboženským vyznáním.

Ekonomické a materiální zázemí z pohledu věřících také hraje poměrně velkou roli. Procentuelně se umístilo mírně nad 50%.

V porovnání s grafem 13. zobrazujícím všechny respondenty, se u věřících v grafu 14. překvapivě nízko umístila odpověď celkové zahrnutí partnerů a dokončené vzdělání obou partnerů. V kontrastu s tím nevěřící studenti stavěli celkové zahrnutí partnerů na druhé místo hned po duševní zralosti.

Otázka č. 4 nebyla otázkou uzavřenou nýbrž tzv. polouzavřenou, a tudíž poskytla všem respondentům prostor vyjádřit i jinou možnost, kterou při zakládání rodiny zvažují.

Zde uvádím některé z doplňujících odpovědí na otázku „Co považujete za rozhodující faktory pro založení rodiny“?

„Nemyslím, že existuje obecně platný předpoklad, vhodné to je v dobu, kdy to přijde a oba to přijmou“.

„Dokončené vzdělání a pak většinou následuje materiální zajištění (nejde vše najednou)“.

„Schopnost alespoň jednoho z partnerů materiálně zabezpečit rodinu“.

„Společné bydlení, stabilní zaměstnání jednoho z partnerů“.

„Láska partnerů, chtít spolu strávit zbytek života“.

Zdůraznit bych chtěla i odpověď „Citová stabilita, tzn. např. neřešit s dítětem krizi ve vztahu. Dostatečná zodpovědnost partnera“.

„Příjemné prostředí k rozvoji všech členů rodiny, příjemné místo k bydlení a růstu dětí“.

„Míra zásahovosti do soukromí rodiny (od porodu po vzdělávání) ze strany státu“.

„Kulturně - politický vývoj společnosti jako celku“.

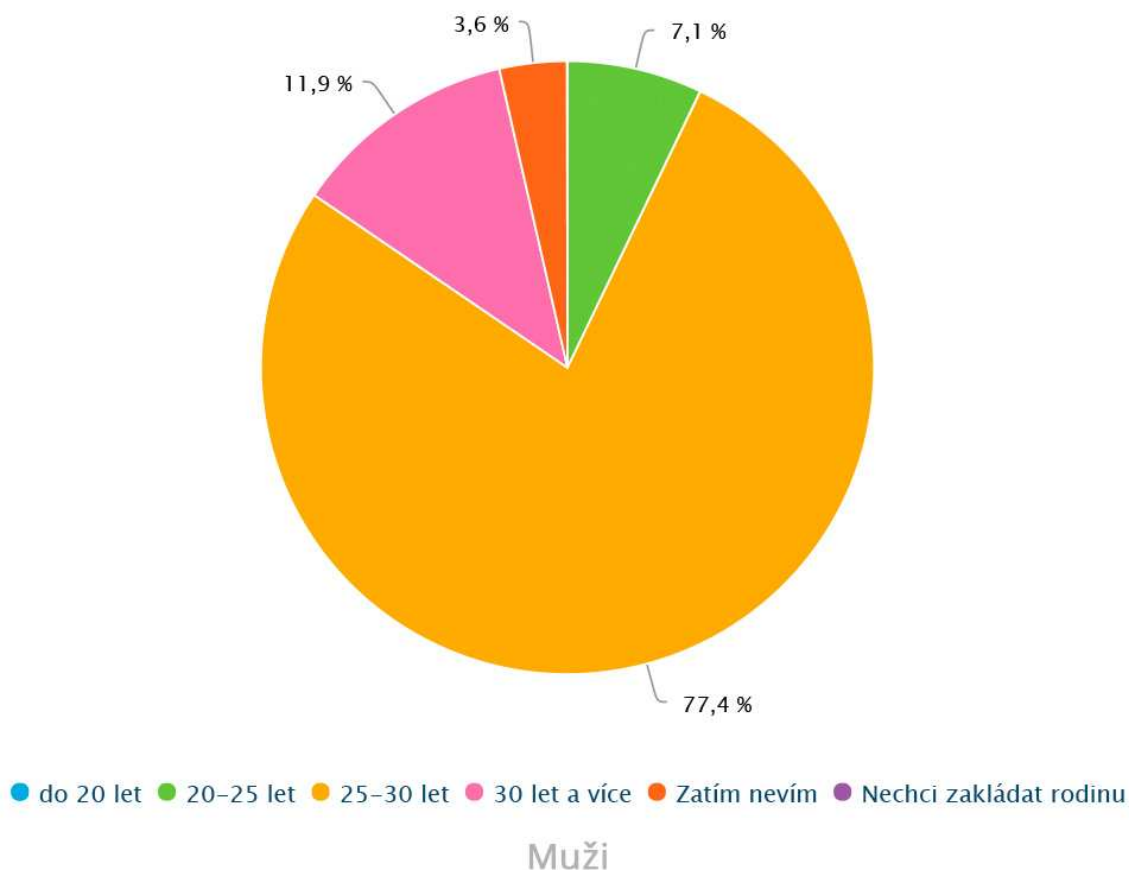
Názory respondentů na rozhodující faktory, které ovlivňují založení rodiny, jsou velmi rozmanité. Z výzkumu vystupují jako nejdůležitější duševní zralost obou partnerů, společné ekonomické a materiální zázemí, společné bydlení a stabilní zaměstnání a pro věřící respondenty se velmi vysoko umístil faktor existence manželství.

Mě osobně tato otázka velmi zajímala, protože jsem předpokládala, že první místo zaujme jednoznačně dokončené vzdělání a ekonomické a materiální zázemí. Z této výzkumné otázky ovšem vyplývá, že dokončené vzdělání obou partnerů podle respondentů nehraje tak důležitou roli v žebříčku faktorů ovlivňujících založení rodiny.

Otázka č. 5: Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?

Otázka č. 5 byla otázkou uzavřenou a zjišťovala optimální preferovaný věk pro založení rodiny zvlášť z pohledu mužů, žen, respondentů věkové skupiny 19 – 22 let a souboru studentů 23 a více letých.

Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?

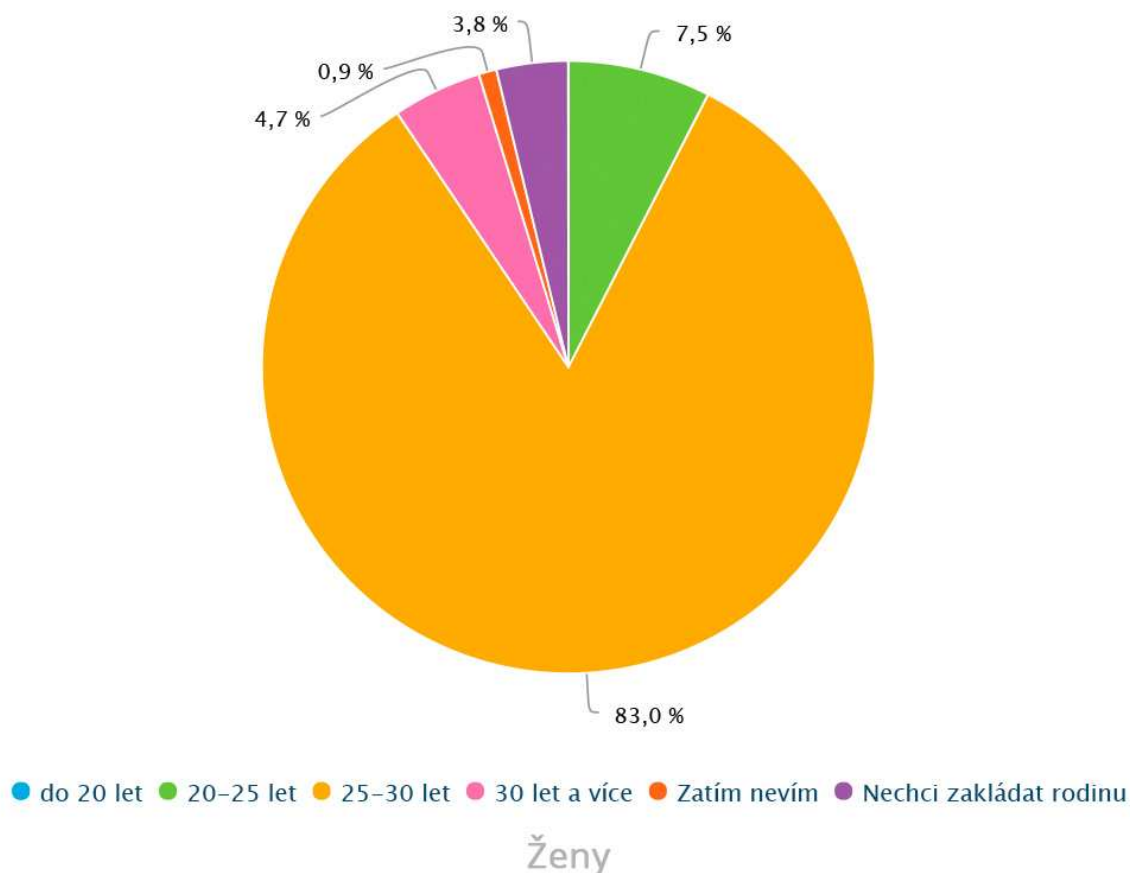

Graf 15. Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?

Muži

Z grafu 15. je zřejmé, že v otázce 5. odpověděli muži v 77,4 %, že z jejich pohledu je ideální věk pro založení rodiny 25 – 30 let. 11,9 % se přiklání k věku 30 let a více. 7,1% mužů preferuje věkové rozmezí 20 – 25 let a zbylých 3,6 % zatím neví.

Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?

Graf 16. Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?

Ženy

Z grafu 16., který mapuje situaci z pohledu žen, můžeme vyčíst, že velká většina žen (83 %) považuje věk 25 – 30 let pro založení rodiny za neoptimálnější. Oproti mužům zde klesl (o 7,2 %) podíl těch, které by chtěly založit rodinu až po třicítce. 7,5 % se přiklání k odpovědi 20 – 25 let. V porovnání s muži je zde velmi zajímavým faktem 3,8 % odpověď nechci zakládat rodinu. Z mužů tuto odpověď nevedl nikdo.

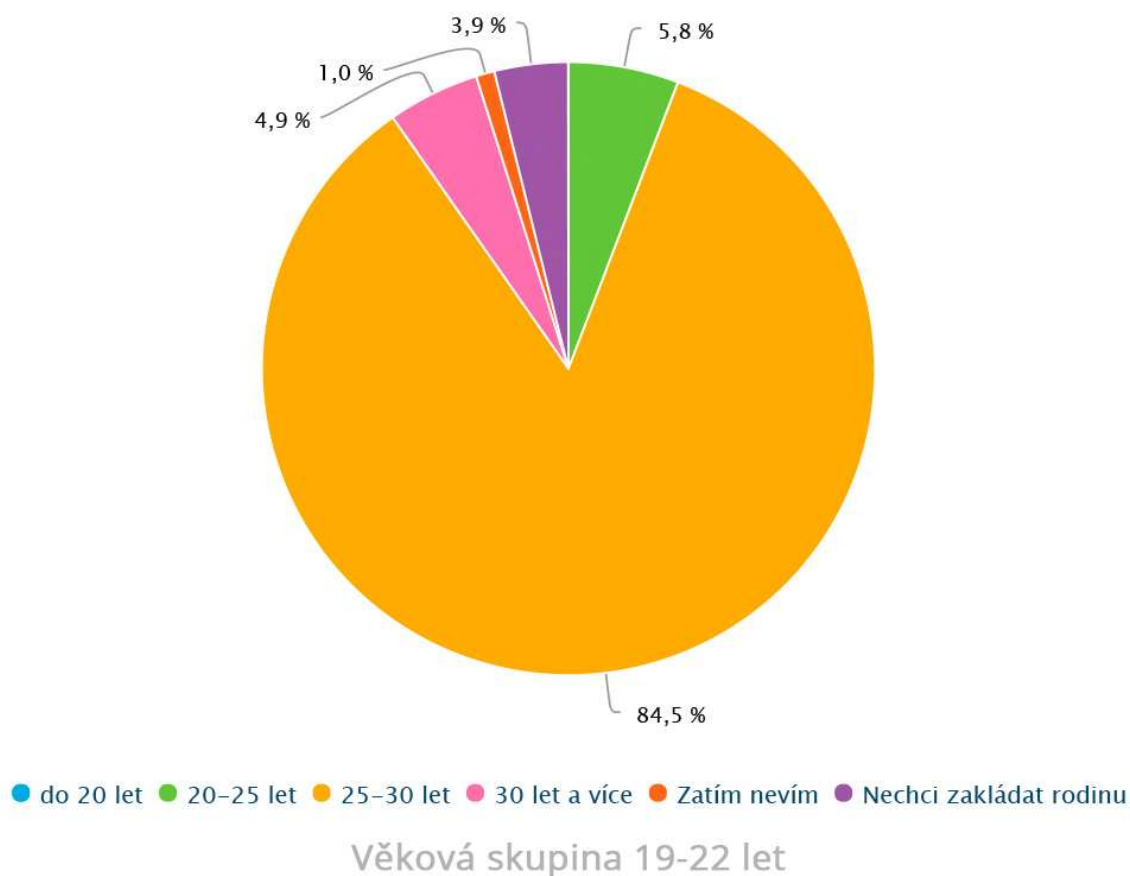
Rozhodnutí nezakládat rodinu může souviset se zvyšujícím se počtem žen zaměřujících se na studium, kariéru a profesní růst a proto v posledních desetiletích klesá množství žen orientovaných výlučně na rodinu. Pro ženy, které studovaly a vydaly se na cestu kariérního růstu, nastává završením 30 let chvíle, kdy se zamýšlí nad tím,

zda založit rodinu. Řešení často odkládají na stále pozdější dobu. Stále více žen po 30. roce věku žije samo a bez dětí. Koordinace zaměstnání a domácnosti s dětmi znamená mnohem větší zátěž, než žít pouze v partnerství bez dětí, proto více žen v dnešní době volí kariéru a partnerství bez závazků péče o dítě. (Karsten, 2006)

Rašticová (2011) ve svém výzkumu uvádí, že co se týká založení rodiny, ženy v roli matky jsou ve většině případů ochotny vzdát se svého zaměstnání z důvodu rodinné situace spíše než muži.

V grafu nakonec zbývá pouze mizivé procento žen (0,9 %), které zatím neví.

Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?

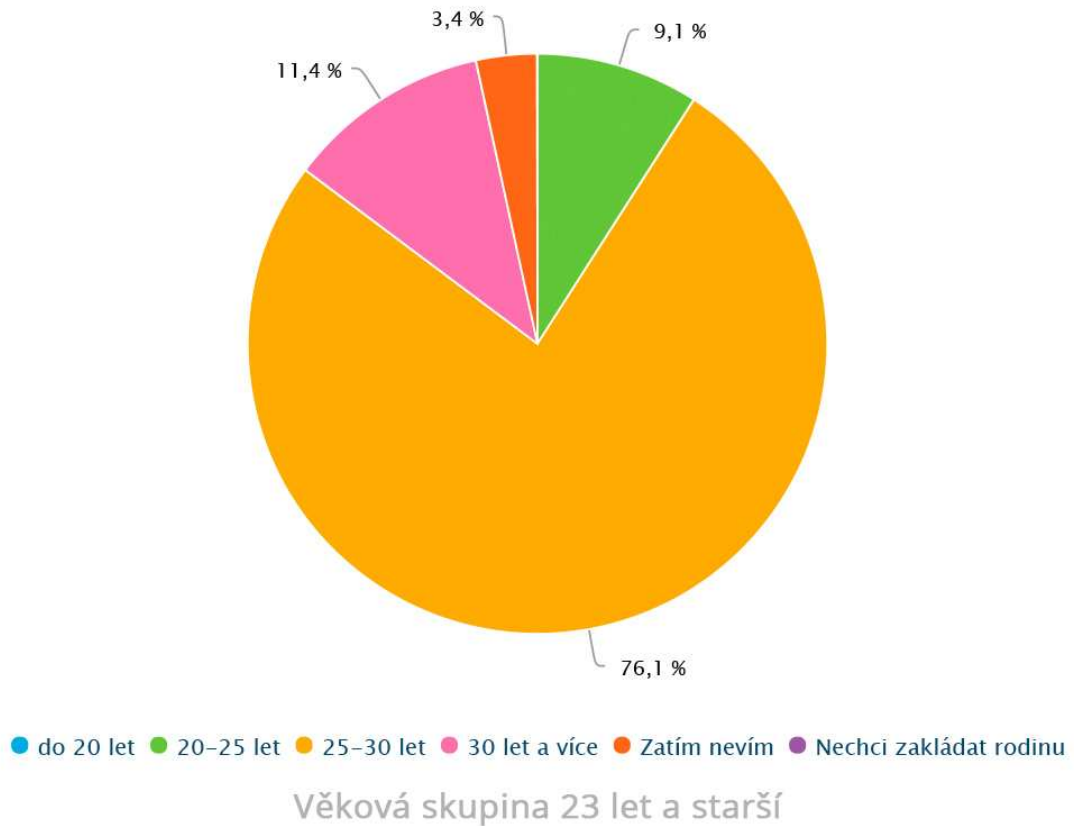
Graf 17. Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?

Respondenti 19 – 22 let

Z grafu 17. vyplývá, že 84,5 % studentů ve věku 19 – 22 let považuje za ideální věk pro založení rodiny 25 – 30 let. Velmi výrazně nižší procento respondentů (5,8 %) počítá

s věkem 20 – 25 let. Procentuelně podobně z odpovědí vychází věk 30 a více let. 3,9 % dotazovaných založit rodinu nechce a 1% zatím neví.

Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?

Graf 18. Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny? Respondenti 23 let a starší

Když porovnáme grafy 17. a 18., zjišťujeme, že u věkové skupiny respondentů starších 23 let vzrostl o 6,5 % procentuelní podíl odpovědí 30 a více let. Z tohoto faktu můžeme vyvozovat, že u této starší věkové skupiny stoupá tendence zakládat rodinu po 30. roce věku, což se stává trendem dnešní doby.

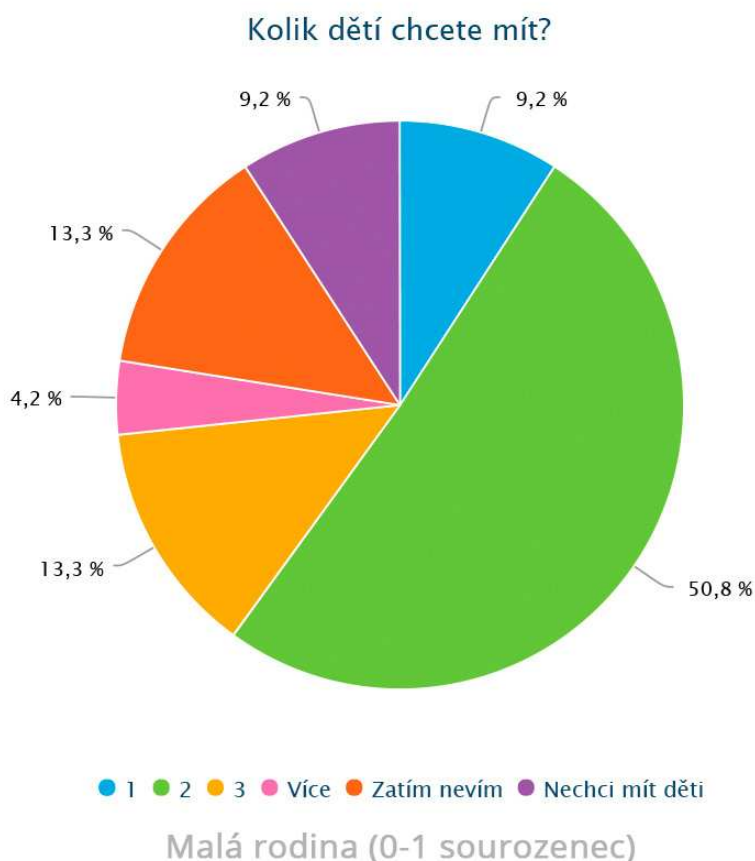
Podle Karstena (2006) klesá množství nezadaných mužů a žen až po 30. roce věku a vstup do manželství a zakládání rodiny je taktéž odsouváno do staršího věku.

V grafu 20. pro věkovou skupinu 23 let a více zcela zde vymizela odpověď nechci zakládat rodinu.

Šamanová (2009) svým výzkumným šetřením zjistila, že téměř 50% respondentů se domnívá, že ideální věk otce při narození prvního dítěte by se měl pohybovat v rozmezí 25 – 29 let. V případě věku žen se většina dotazovaných přilání k věku 25 let. Celkově se tedy dá sledovat poměrně velký přesun preferencí do vyšší věkové skupiny.

Otázka č. 6: Kolik dětí chcete mít

U této uzavřené otázky jsem volila zpracování odpovědí do grafů pro respondenty pocházejících z malé rodiny (0 – 1 sourozenec), respondenty pocházejících z velké rodiny (2 a více sourozenců) a nakonec celkový graf složený ze všech respondentů.

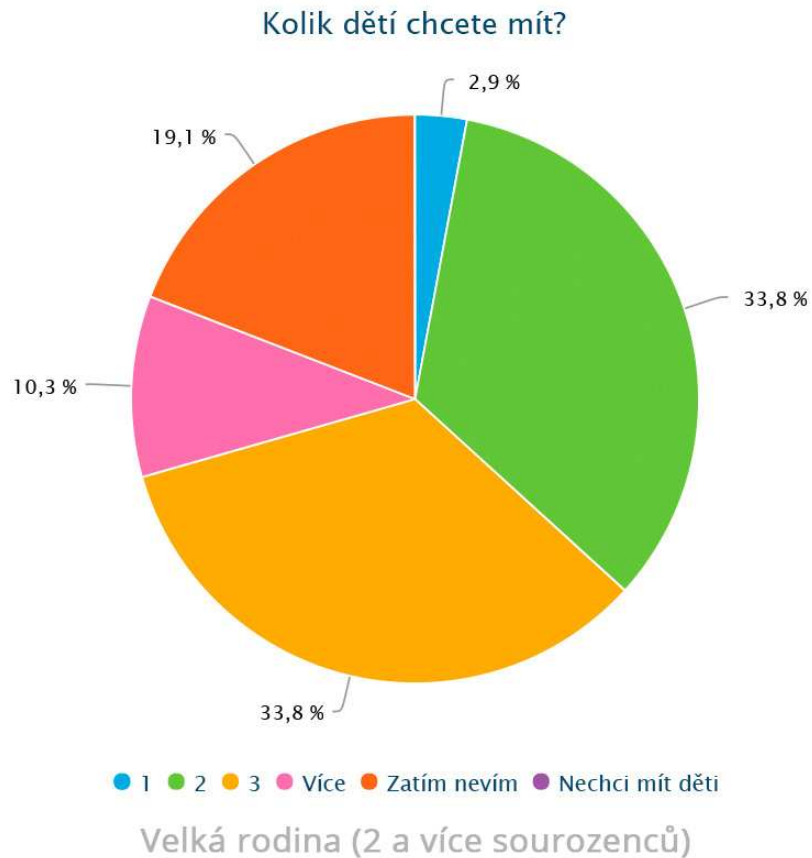

Graf 19. Kolik dětí chcete mít?

Respondenti z malých rodin

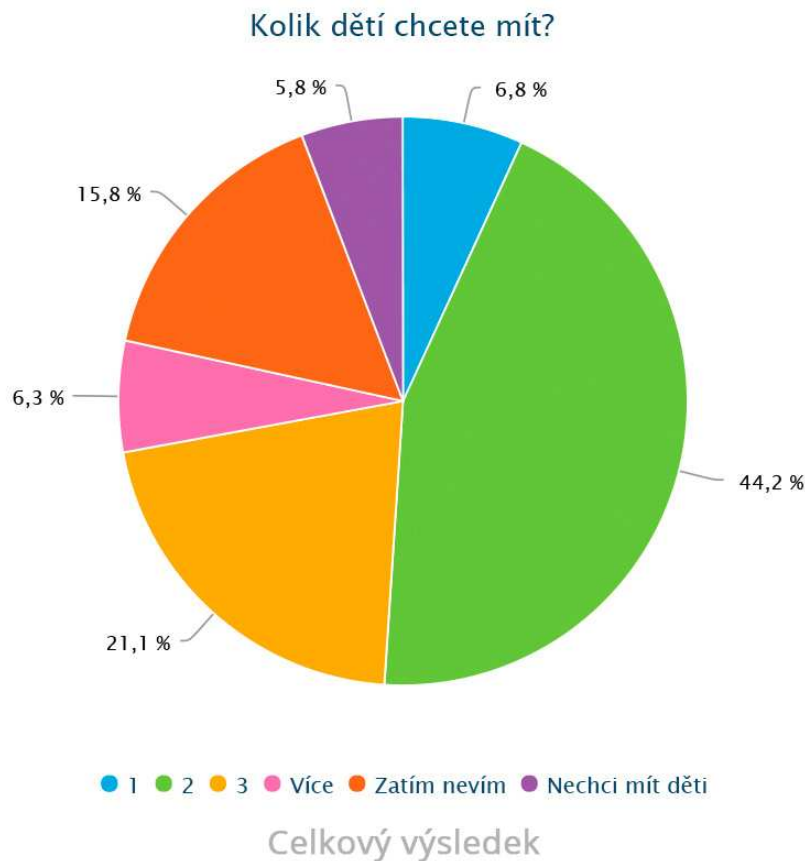
Graf 19. zobrazuje, že 50,8 % respondentů z malých rodin (s žádným nebo jedním sourozencem) preferuje 2 děti. Procentuelně stejně studenti odpovídali na odpovědi 3 děti

a zatím nevím. Odpověď jedno dítě zaujalo 3. pozici společně s odpovědí nechci mít děti. Nejméně procent získala možnost více dětí.

**Graf 20. Kolik dětí chcete mít?
Respondenti z velkých rodin**

U respondentů z velkých rodin (graf 20.) jednoznačně převažují odpovědi 2 a 3 děti. Obě tyto možnosti obdržely 33,8 %. Překvapivé je, že 19,1 % dotazovaných zatím neví, kolik chce v budoucnu mít dětí. 10,3 % odpovídalo, že chce mít 3 a více dětí. Pouze 2,9 % studentů chce mít pouze 1 dítě. Ani jeden z respondentů z velkých rodin neodpověděl nechci mít děti.

Graf 21. Kolik dětí chcete mít?

Celkový výsledek

V grafu 21. prezentují celkové výsledky od všech respondentů. 44,2 % všech dotazovaných odpovědělo, že chce mít 2 děti. Dalších 21,1 % náleží odpovědi 3 děti. 15,8 % studentů zatím neví. 6,8 % zvolilo odpověď 1 dítě. S 6,3 % a 5,8 % následují odpovědi 3 a více dětí a nechci mít děti.

V České republice v posledních letech zastává tradici dvoudětný model rodiny. Lidé bez ohledu na věk všeobecně a jednoznačně preferují rodinu se dvěma dětmi. Pouze jedno dítě zůstává ideálem pro malé množství lidí a trvale bezdětnými by chtělo zůstat jen úplné minimum osob. (Svobodová, 2008)

Lidé pocházející z větších rodin obvykle tíhnou k zakládání početnější domácnosti. Někdejší jedináčkové v roli rodiče taktéž častěji upřednostňují dětí více. (Eva Labusová.cz, 2006 - 2015).

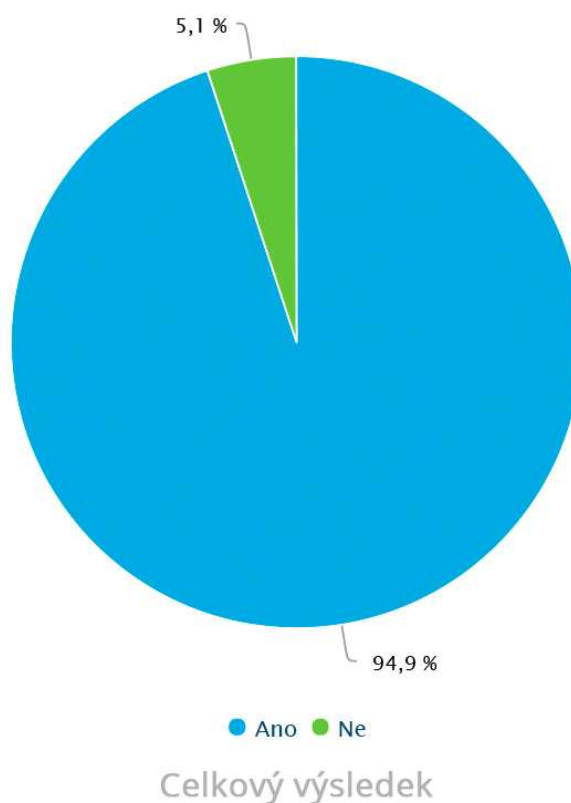
Velmi zajímavý je fakt, že se prakticky více počítá s větším počtem dětí – ideálně dvěmi. Se dvěmi dětmi je počítáno v rodinných bytech, v případě různých rodinných vstupenek nebo i při výrobě osobních aut. Všeobecně panující představou je, že rodiče mohou dvě děti zvládnout, i když si tvoří kariéru (Eva Labusová.cz, 2006 - 2015).

Podle výzkumu Šamanové (2009) považuje naprostá většina respondentů za ideál model dvoudětné rodiny. Rodinu se třemi dětmi si dokáže představit pětina dotazovaných a pouze sedm respondentů ze sta se přiklání k rodině s jedním dítětem. Tvrdí, že názor mít ideálně dvě děti, je v české společnosti dlouhodobě zakořeněn.

Otázka č. 7: Pokud chcete mít děti, přemýšlíte o ekonomické stránce a finančním zajištění?

Otázka č. 7 byla vytvořena jako otázka uzavřená.

Pokud chcete mít děti, přemýšlíte o ekonomické stránce a finančním zajištění?
(Pokud děti mít nechcete, otázku přeskočte.)

Graf 22. Pokud chcete mít děti, přemýšlíte o ekonomické stránce a finančním zajištění? Všichni respondenti

Z grafu 24. jednoznačně vyplývá, že všichni studenti plánující rodinu kladou velký důraz na ekonomické zázemí při zakládání rodiny. Převážná většina (94,5 %) odpověděla ano a pouze 5,1 % se přiklonilo k odpovědi ne.

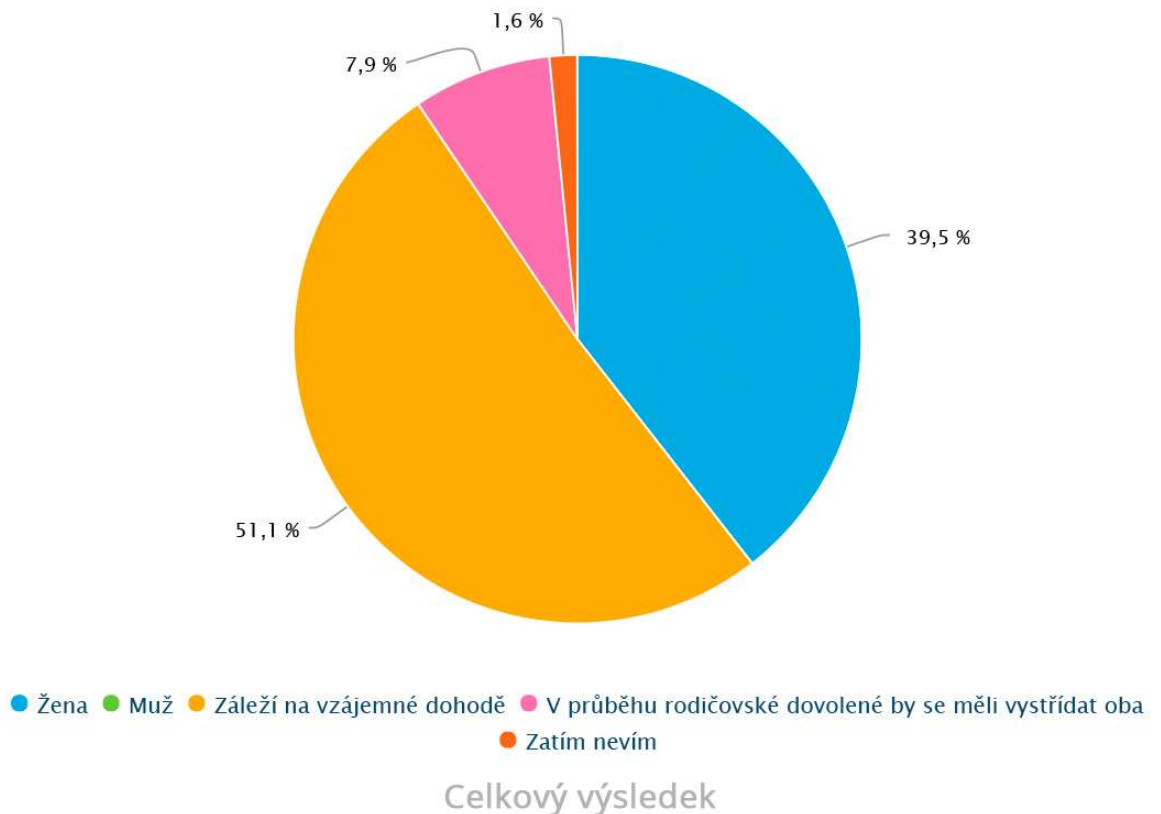
Osobně si myslím, že důležitost finančního zajištění v souvislosti se zakládáním rodiny je ve společnosti velmi důležitým tématem. Odpovědi dotazovaných studentů mi potvrdily moji domněnku důležitosti ekonomického zázemí v souvislosti s plánováním narození dětí.

Národní zpráva o rodině z roku 2004 říká, že vysoké finanční náklady spojené s výchovou dítěte mají na rodiče velký vliv. Zvláště vysoce vzdělaní rodiče chtějí řešit investici do všestranného rozvoje dítěte a tudíž mu díky financím dopřát různé příležitosti.

Otázka č. 8: Který z rodičů by podle vás měl být s dítětem doma na rodičovské dovolené?

Uzavřená otázka č. 8 se respondentů dotazovala, kdo si myslí, že by měl být na rodičovské dovolené s dítětem.

Který z rodičů by podle vás měl být s dítětem doma na rodičovské dovolené?

Graf 23. Který z rodičů by podle vás měl být s dítětem doma na rodičovské dovolené?

Všichni respondenti

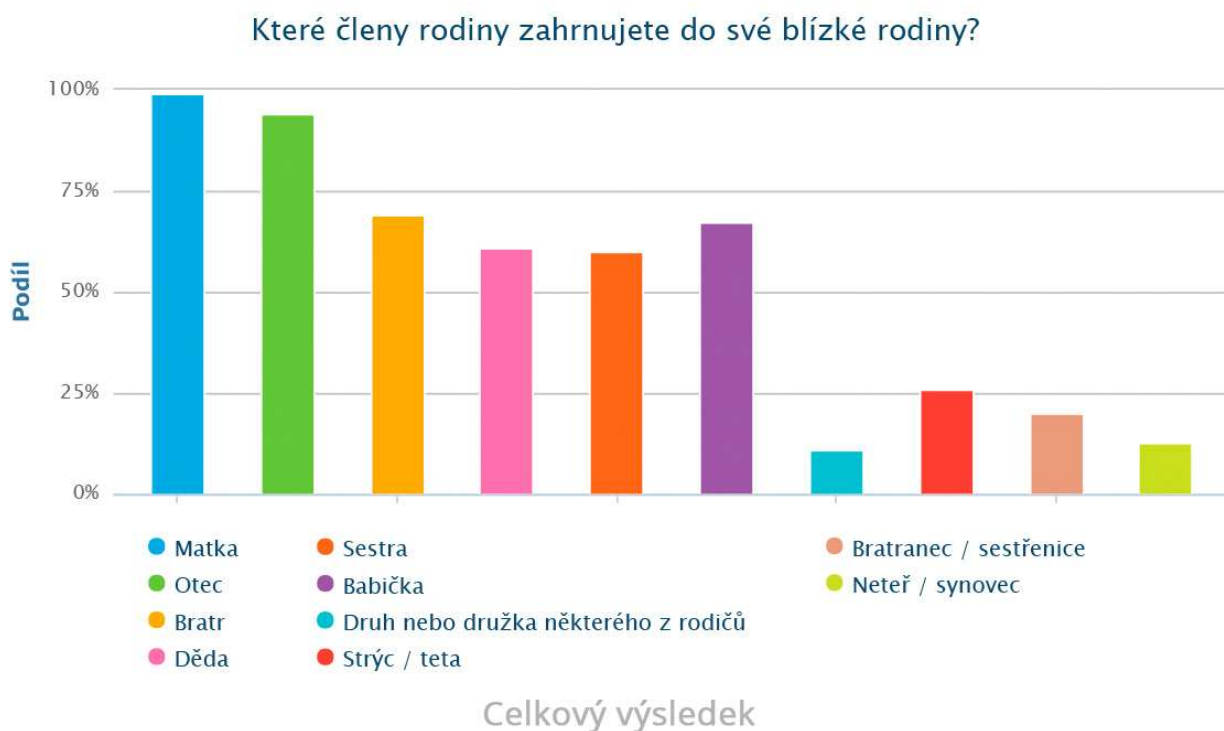
Dle grafu 23. je patrné, že 51,1 % respondentů upřednostňuje vzájemnou dohodu. Odpověď žena vybralo 39,5 %. Nezanedbatelné procento (7,9 %) dotazovaných studentů zvolilo možnost, že by se v průběhu rodičovské dovolené měli žena a muž vystřídat. 1,6 % respondentů zatím neví.

Šamanová a Musilová (2011) ve svém výzkumu Role mužů a žen, ve kterém dotazovaly 1010 obyvatel ČR ve věku od 15 let, uvádí, že 40% účastníků považuje péči o děti a domácnost za největší úkol žen. Za hlavní mužskou činností v 64 % volily finanční zajištění domácnosti. Za genderově vyrovnanější činnosti bylo považováno vzdělání, věnování se zálibám a udržování společenských kontaktů.

Podle Národní zprávy o rodině (2004) v současné době klesá míra závislosti žen na manželovi v důsledku jejich vysoké vzdělanosti a zaměstnanosti. Děje se tak na úkor mateřských aspirací žen. České ženy hledají cestu zvládnutí rolí v zaměstnání i v rodině, snaží se pracovat a zároveň se starat o rodinu. Často se tomu tak děje formou přerušované pracovní kariéry a někdy i za cenu práce ve feminizovaných povoláních, které nabízí menší platové ohodnocení. Z těchto důvodů jsou často příjmy rodiny závislé na výdělku muže, který stabilně dochází do zaměstnání, případně hrají roli sociální dávky.

Otázka č. 9: Které členy zahrnujete do své blízké rodiny?

Otázka č. 9 byla ponechána polouzavřená.

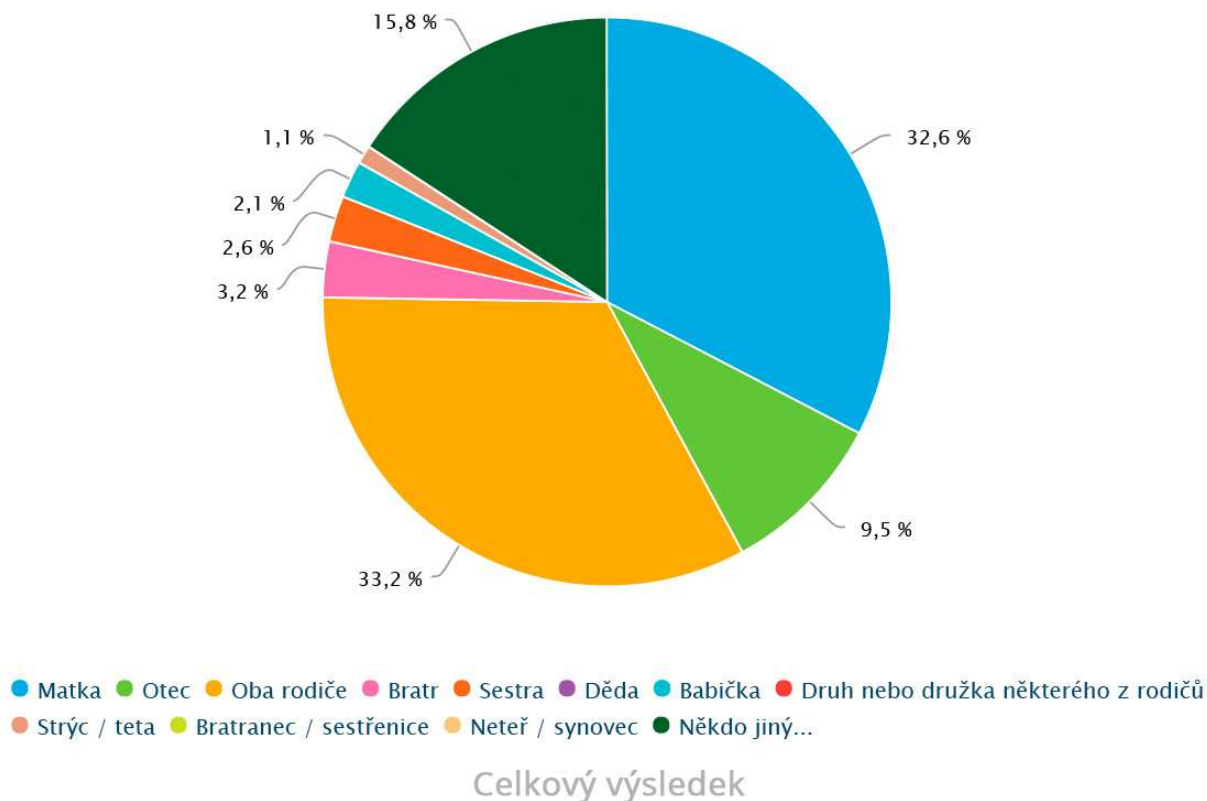
Graf 24. Které členy zahrnujete do své blízké rodiny? Všichni respondenti

Graf 24. názorně ukazuje, že podle všech dotazovaných je téměř 100% na prvním místě blízkosti matka. Následuje otec, sourozenci a prarodiče. Méně blízkými jsou podle respondentů strýc a teta, bratranec a sestřenice, neteře a synovci nebo popřípadě druh nebo družka některého z rodičů. Jiné odpovědi se v této polouzavřené otázce prakticky neobjevily.

Otázka č. 10: Kdo z členů vaší rodiny je pro vás nejdůležitější? Proč?

Tato otázka je otázkou otevřenou.

Kdo z členů vaší rodiny je pro vás nejdůležitější?

Graf 25. Kdo z členů vaší rodiny je pro vás nejdůležitější? Proč?

Všichni respondenti

V grafu 25. měli respondenti širokou možnost výběru. Graf podrobně ilustruje důležitost členů rodiny. 33,2 % získala odpověď oba rodiče. 32,6 % matka. 15,8 % odpověď někdo jiný. Poměrně nízko se umístila odpověď otec (9,5 %). To si vysvětlují tím, že hodně respondentů odpovědělo možnost oba rodiče, kam otec taktéž patří. Velmi malé procentuelní zastoupení mají bratr, sestra, babička, strýc a teta. Vůbec se zde neobjevila odpověď děda a neteř / synovec.

V otázce č. 10 jsem ponechala možnost naprosto otevřené odpovědi, kde se studenti mohli vyjádřit proč je pro ně ten konkrétní člen rodiny důležitý.

Zde uvádím některé z doslovných odpovědí:

Z odpovědí jsem se zaměřila hlavně na matku, otce a oba rodiče. Zajímalo mě, jak respondenti vnímají vliv rodičů, jejich role v rodině, soudržnost rodiny, zázemí, pocit jistoty.

Odpověď matka:

„Je to má matka, mám k ní mateřský cit. Komunikujeme spolu, je mým vzorem dobrovolně i nedobrovolně, jednou se budu ke svým dětem chovat jako ona ke mně, nikdo mi jí nenahradí“.

„Matka je pro mě vždy ta jediná, u které si mohu být jista, že u ní najdu zázemí a pomocnou ruku. Dělá naši rodinu rodinou“.

„Mamka dokáže stmelovat rodinu. Řešit problémy, najít kompromis i řešení, pomoci druhým“.

„Matka je jediná osoba, která mě miluje už za to, že jsem“.

Z odpovědí je silně patrné, že role matky v rodinách respondentů je velmi důležitá. V případě matky představuje velkou důležitost mateřská láska. Matka miluje své dítě nepodmíněně, tedy za všech okolností a plně přijímá dítě takové, jaké je. Matčina role spočívá hlavně v péči o dítě, zajišťování základních životních potřeb, socializaci a vytváření pocitu jistoty a bezpečí (kdejsitato.cz, 2015). Ženy jsou více naladěny na ranou péči o dítě, což vyjadřuje například kojení. Ženská role v rodině je expresivnější než role mužská. (Parsons, 1954 in Možný, 2002)

Odpověď otec:

„Táta je pro mě vzorem“.

„On je jako můj „vzor“. Chci vychovat děti, tak jako on vychoval mě“.

Nejčastější slovní odpovědí u možnosti otec, byl důvod, že otec působí v rodině jako vzor.

Láska otcovská je podmíněná. Klade dítěti podmínky, za kterých je dítě otcem více přijímáno. Otec je pro dítě hnací silou, dává mu podněty a připravuje ho na konfrontaci s okolním světem. I tento přístup je pro dítě v jeho rozvoji velmi důležitý.

Mateřskou lásku může poskytovat jak žena, tak muž, a naopak otcovská láska se neomezuje pouze na muže. Pro dítě je vhodné, aby zažívalo oba typy lásky a výchovného působení (kdejsitato.cz, 2015).

Odpověď oba rodiče:

„Oba mi poskytli ideální prostředí pro vývoj. Každý z nich mě podporoval svým způsobem, a tím mi poskytli různorodé pohledy na život“.

„Jsou mi průvodci po celý můj život. Za hodně jim vděčím a beru jako osobní výzvu dělat jim radost“.

„Jsou pro mě oporou a když už nevím kam, oni mi vždy nabídnou pomoc“.

„Rodiče mě vychovali, finančně i emocionálně mě podporují“.

„Vždy naslouchají a dokážou pomoci v těžké situaci“.

„Jsou pro mě prvotní jistota“.

„Poskytují zázemí, podporu“.

Z odpovědí vyplývá, že rodiče v životech dotazovaných studentů působí jako element jistoty, zázemí a opory jak finanční, tak emocionální.

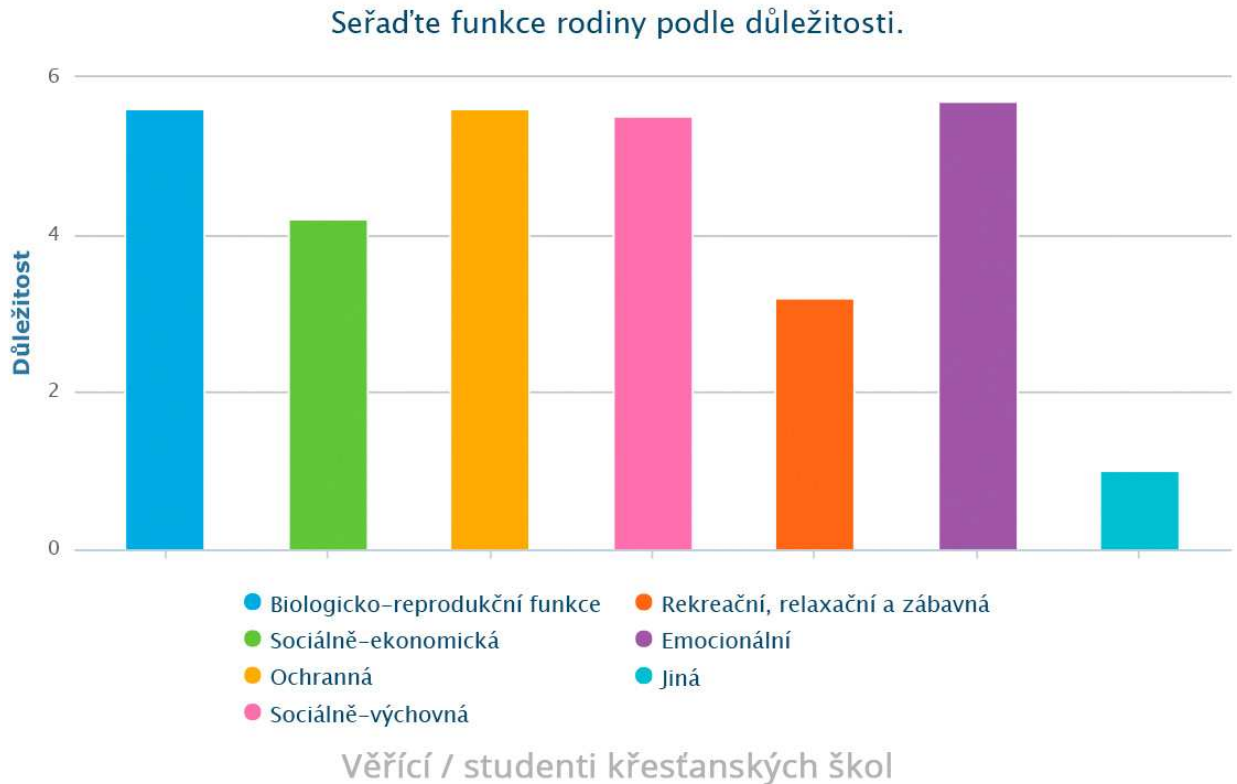
Emocionální funkce rodiny má za úkol vytvářet citové zázemí pro své členy. Je významným faktorem, který rodinu spojuje. Své kořeny a stabilitu má v jedinci, který je dostatečně zralý a dokáže tak vytvořit trvalou citovou oporu pro všechny ostatní členy, zejména děti. Taková opora je v dnešní době důležitá jak pro děti, tak pro dospělé. (Lovasová, 2006)

V dnešní společensky uspěchané době má emocionální podpora v rodině důležitou úlohu. Matějček a Dytrych (1994) zdůrazňují důležitost citového zázemí pro všechny členy rodiny. V případě dítěte je velmi důležité uspokojování potřeby lásky, pozornosti a uznání ze strany rodičů, jinak u něho může dojít až k psychické deprivaci.

Více než v kterékoliv jiné skupině je v rodině důležité vytvářet vysokou úroveň vzájemné lásky. Základem se stává silné láskyplné pouto mezi ženou a mužem, kteří takto stojí v čele rodinné instituce. (Možný, 2002)

Otázka č. 11: Seřad'te funkce rodiny podle důležitosti. Která je podle vás nejdůležitější? (1 = nejdůležitější, 6 = nejméně důležitá)

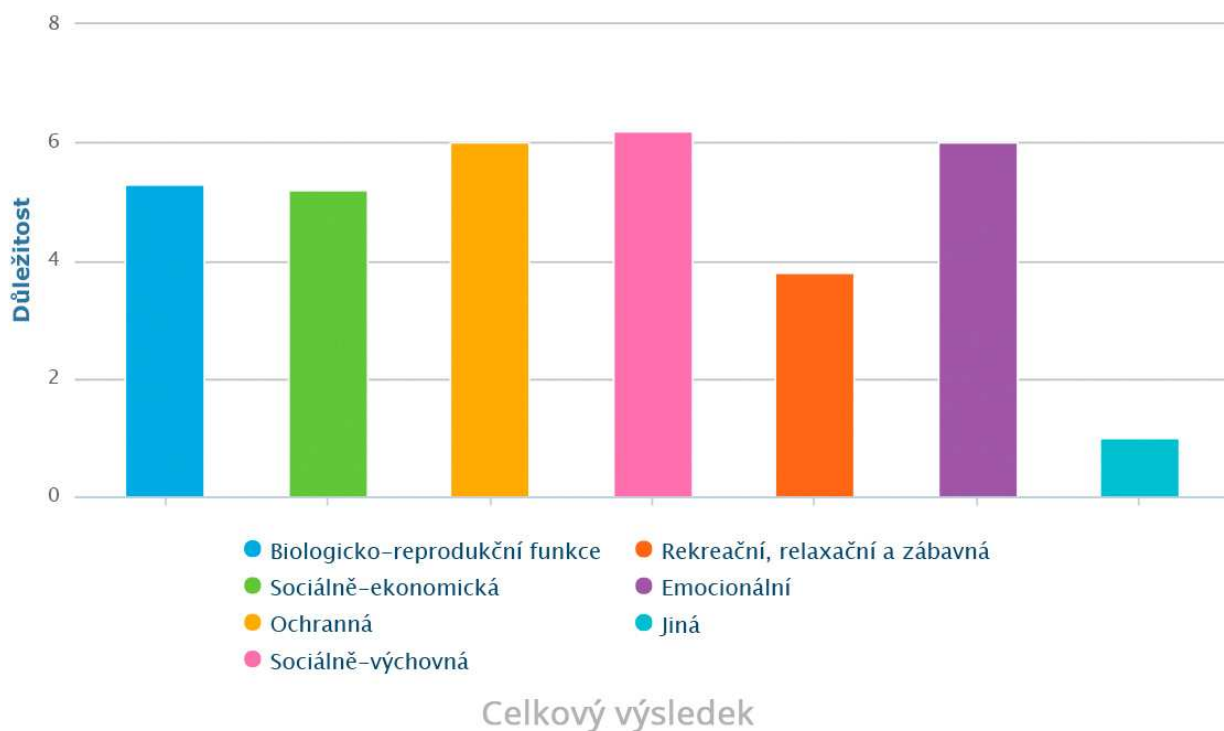
Otázka č. 11 je otázkou uzavřenou. U otázky č. 11. byly odpovědi zpracovány do dvou grafů. Graf 26. pro věřící respondenty a graf 27. souhrnně pro všechny respondenty.

Graf 26. Seřad'te funkce rodiny podle důležitosti. Která je podle vás nejdůležitější? Věřící respondenti

V grafu 26. můžeme vidět, že u věřících respondentů se velmi vysoko umístila funkce emocionální společně s funkcí ochrannou, sociálně - výchovnou a biologicko – reprodukční. Následuje funkce sociálně ochranná, poté sociálně ekonomická a nejmenší důležitost respondenti přikládají funkci rekreační, relaxační a zábavné.

Seřad'te funkce rodiny podle důležitosti.

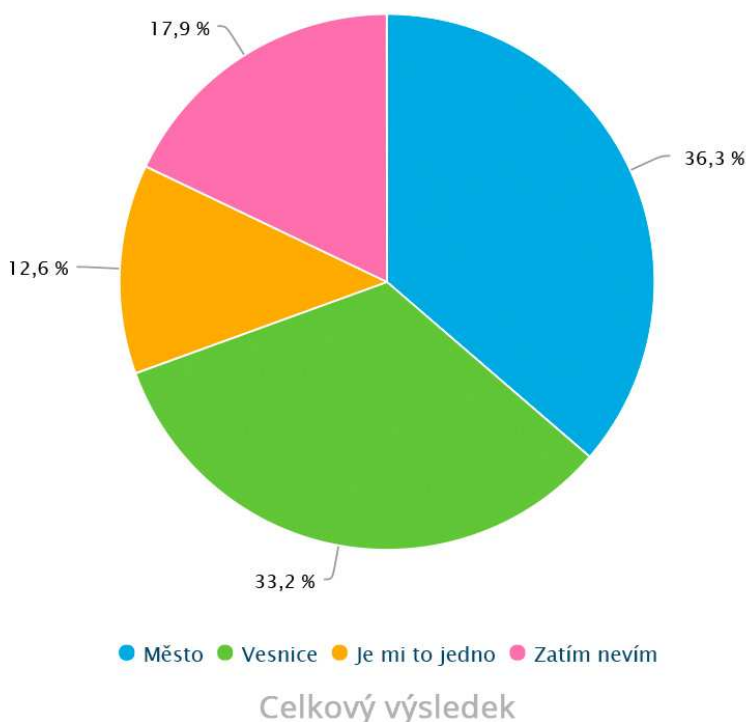
**Graf 27. Seřad'te funkce rodiny podle důležitosti. Která je podle vás nejdůležitější?
Všichni respondenti**

V grafu 27. je z hlediska všech respondentů patrné, že oproti věřícím studentům se na prvním místě umístila funkce sociálně – výchovná. Následuje funkce ochranná a emocionální, poté funkce biologicko – reprodukční, sociálně – ekonomická a na poslední místo respondenti staví funkci rekreační, relaxační a zábavnou.

Otázka č. 12: Chtěli byste se svojí budoucí rodinou žít spíše ve městě nebo na vesnici? Proč?

Tato otázka je polouzavřená. Respondentům zde byla ponechána možnost vyjádřit se k preferované odpovědi.

Chtěli byste se svojí budoucí rodinou žít spíše ve městě nebo na vesnici?

Graf 28. Chtěli byste se svojí budoucí rodinou žít spíše ve městě nebo na vesnici? Proč? Všichni respondenti

Z grafu 28. vyplývá, že 36,3 % respondentů by si přálo žít se svojí budoucí rodinou spíše ve městě. O něco málo méně (33,2 %) zvolilo odpověď vesnice. 17,9 % studentů zatím neví a 12,6 % se přiklání k odpovědi je mi to jedno.

Výsledek mohl být pravděpodobně ovlivněn faktem, že nadpoloviční většina všech respondentů (64,2 %) v úvodu uvedla, že pochází z města, tudíž možná proto inklinují znovu spíše k životu ve městě. Z vesnice pochází v porovnání s tím pouze 35,8 % dotazovaných.

U této otázky mě taktéž zajímalo, proč respondenti volili odpověď město nebo vesnice. Uvádím zde příklady odpovědí, které se častěji opakovaly.

Proč město?

„Obecná dostupnost příležitostí, podnětů, vzdělání, kultury...“

„Mentalita lidí ve městě, větší soukromí (na vesnici zná každý každého)“.

„Chtěl bych kraj města, který se podobá vesnici, kvůli dostupnosti všeho co ve městě je“.

Proč vesnice?

„Vybrala bych si vesnici blízko většího města, blízko na dojíždění a bezpečnější pro děti“.

„Vhodnější pro děti - více možností aktivit“.

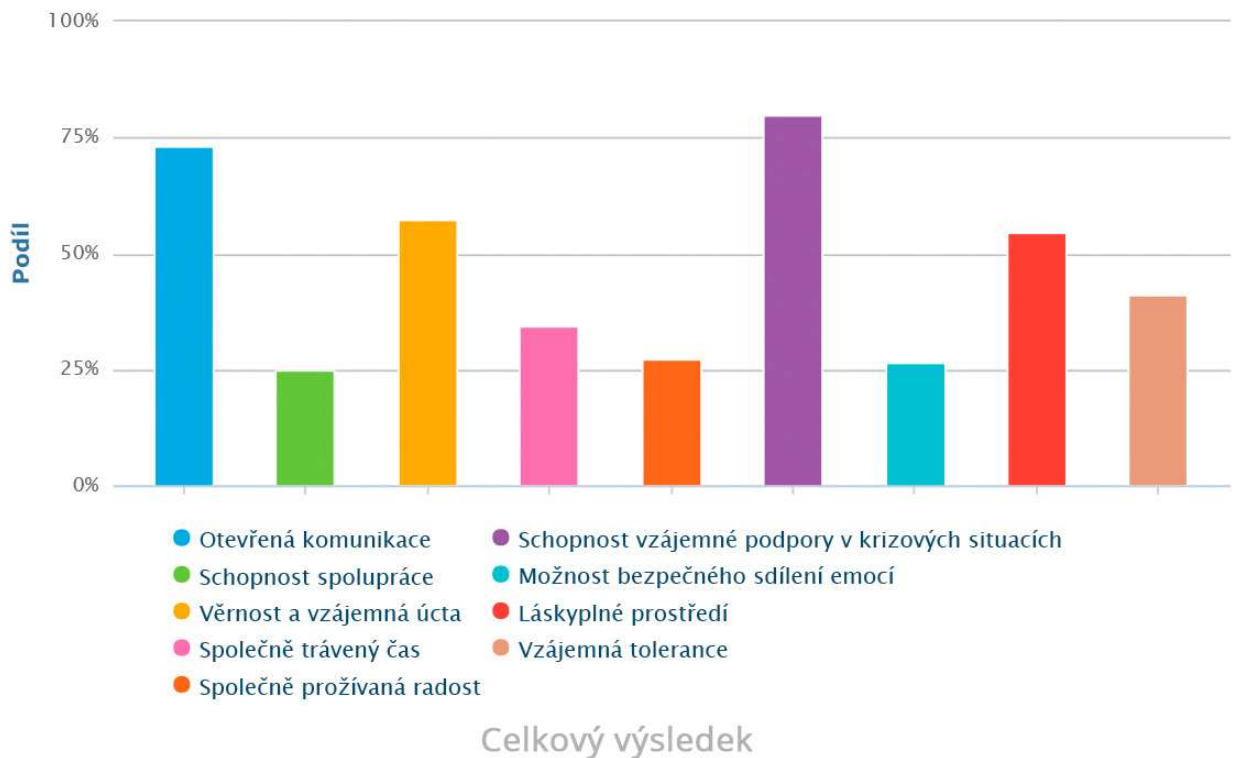
„Na vesnici bývají mnohem lepší a pevnější vztahy než ve městech“.

„Klid a osobnější vztahy se sousedy a místními lidmi“.

Otázka č. 13: Vyberte 4 znaky, které podle vás nejvíce vystihují dobře fungující rodinu.

Tato otázka je otázkou uzavřenou.

Vyberte 4 znaky, které podle vás nejvíce vystihují dobře fungující rodinu.

Graf 29. Vyberte 4 znaky, které podle vás nejvíce vystihují dobře fungující rodinu.

Všichni respondenti

Graf 29. ilustruje, které atributy respondenti staví do popředí ve spojitosti s dobře fungující rodinou.

Více než 75% staví na první místo schopnost vzájemné podpory v krizových situacích. Hned poté je to otevřená komunikace. Věrnost a vzájemná úcta je v žebříčku hodnot taktéž stavěna velmi vysoko, podobně jako láskyplné prostředí. Studenti taktéž vyzdvihují vzájemnou toleranci. Společně trávený čas, společně prožívaná radost, schopnost spolupráce a možnost bezpečného sdílení emocí pak následuje spíše v závěsu. Možná proto, že částečně vychází ze znaků předchozích.

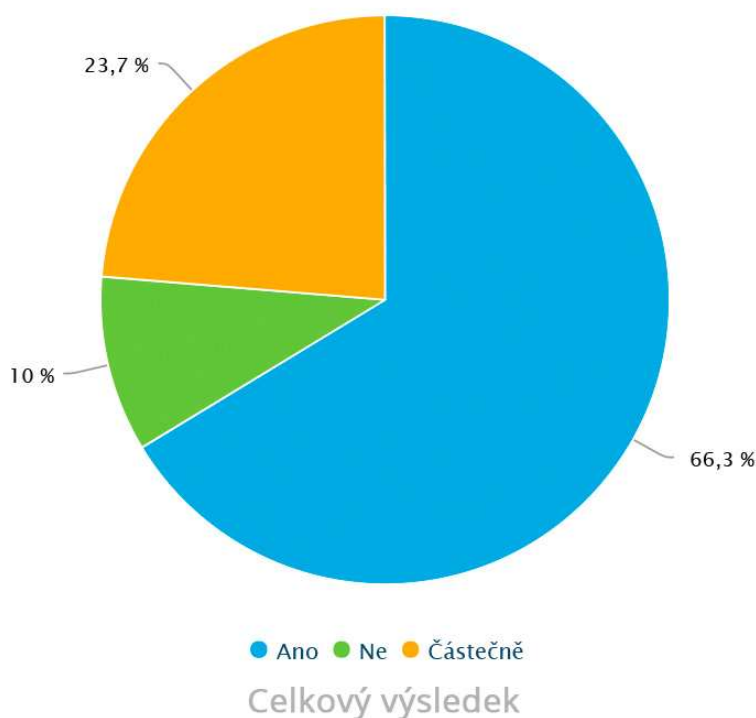
Tománek (2015) uvádí, že podstata rodiny spočívá v lásce. V rodině by neměla chybět dobrosrdečnost, ohleduplnost a vzájemná tolerance.

Otázka č. 14: Platí ve vaší původní rodině rčení „Jsme tu jeden pro druhého?“

Uzavřená otázka č. 14 navazuje na otázku předchozí a zjišťuje míru soudržnosti původní rodiny respondentů.

Osobně si myslím, že míra vzájemné lásky, podpory a pomoci v těžkých životních situacích je velmi důležitá. Vliv, který zažíváme v rodině, ze které pocházíme, může pozitivně i negativně ovlivnit náš praktický postoj k otázce podpory dalších členů rodiny, kterou zakládáme. To, co jsme sami zažili (nebo nezažili) v naší původní rodině předáváme dál, i přesto, že si to někdy neuvědomujeme.

Platí ve vaší původní rodině pravidlo „Jsme tu jeden pro druhého?“

Graf 30. Platí ve vaší původní rodině rčení „Jsme tu jeden pro druhého?“

Všichni respondenti

Graf 30. dokládá, že nadpoloviční většina (66,3 %) respondentů bez rozdílu věku a pohlaví považuje tvrzení „Jsme tu jeden pro druhého“ ve své situaci za pravdivé. 23,7 % studentů odpovědělo, že toto tvrzení je pro jejich původní rodinu platné částečně. Zbývajících 10% jednoznačně odpovědělo ne.

Otázka č. 15: Co považujete za nejčastější příčinu špatného fungování rodiny nebo jejího rozpadu?

Odpověď u této otázky byla ponechána otevřená z důvodu možnosti širokého pole odpovědí. Na otázku odpovídalo všech 190 respondentů, z nichž 106 bylo žen a 84 mužů.

Zde uvádím tabulku nejčastějších odpovědí:

Tabulka 3. Co považujete za nejčastější příčinu špatného fungování rodiny nebo jejího rozpadu?

Příčina	Počet respondentů (n)
Špatná nebo nedostatečná komunikace	102
Neúcta k partnerovi (sobectví, nedostatek tolerance)	50
Nedůvěra mezi partnery (lži, nevěra, žárlivost)	40
Nezralost partnerů	29
Nedostatek času na partnera/rodinu, odcizení partnerů	15
Finanční a majetkové problémy	13
Alkohol, drogy, návykové látky	11
Domácí násilí	6

Z doslovných odpovědí pro zajímavost uvádím např.:

„Nedostatek schopnosti řešit problémy, komunikovat spolu, být si navzájem oporou a mít rád toho druhého i s jeho chybami“.

„Nedostatek komunikace, nedostatek společně stráveného času. Partneři později přijdou na to, že nemají moc společného“.

„Ztráta důvěry, komunikace a respektu“.

„Nedostatečná komunikace, netolerance a neochota zkusit překonat kritické chvíle, málo společných pěkných zážitků a ztráta jistoty, že nás druzí potřebují stejně jako my je“.

„Nezralost partnerů, kteří si dítě pořídili příliš brzy a jejich vztah nevydrží zátěž dítěte. Neschopnost páru překonávat a řešit krize, které nevyhnutelně přijdou“.

„Peníze - nadbytek i nedostatek, patologické jevy, neúcta k partnerovi, nezodpovědný přístup k závazku manželství“.

„Dlouhotrvající spory, chyba v komunikaci, finanční problémy, nevěra, nedůvěra“.

„Nedostatek času na rodinu a mnohdy i nedostatek financí“.

„Ekonomické problémy, alkoholismus apod., nestálost partnerů, netolerance“.

„Alkohol, agrese, nevěra, neporozumění, rozdílné zájmy“.

ZÁVĚR

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit přístup studentů vysokých škol ke vstupu do manželství, zakládání rodiny a zmapovat jejich hodnoty v souvislosti s dobře fungující rodinou. Hlavní cíl byl rozdělen do několika dílčích úkolů.

Mezi tyto úkoly patřilo mimo jiné zjistit, jestli studenti vysokých škol plánují vstup do manželství, v kolika letech plánují mít děti, jak si představují dobře fungující rodinu a co naopak považují za nejčastější příčiny rozpadu rodin.

V teoretické části práce jsem se zabývala tématem rodiny, vycházela jsem z jejích charakteristik, poznávacích znaků a funkcí. Dále jsem zmínila vývoj rodiny v historii až po rodinu současnou, role jednotlivých členů v rodině, vyzdvihla jsem důležitost ženy – matky v rodinném systému. V neposlední řadě jsem do teoretické části zařadila i kapitulu zabývající se krizí rodiny, což je podle mého názoru téma v dnešní době velmi alarmující.

Výzkumné šetření k praktické části bakalářské práce proběhlo v období od února do května 2015 mezi studenty vysokých škol s převahou Univerzity Palackého v Olomouci. Celkem se ho zúčastnilo 190 respondentů, z toho 106 žen a 84 mužů. Pro tento výzkum bylo použito anonymní dotazníkové šetření, které se skládalo z 15 otázek, z nichž část byla uzavřených, část polouzavřených a taktéž otevřených. Výsledky dotazníku byly následně zpracovány do názorných tabulek a grafů.

V kapitole Cíle a úkoly práce jsem si vytyčila několik výzkumných problémů – otázek, na které bych chtěla na základě výsledků výzkumného šetření odpovědět.

Prvním výzkumným problémem byla otázka, zda studenti vysokých škol preferují spíše vstup do manželství nebo nesezdané soužití. Ze zjištěných dat vyplynulo, že 76,8 % všech respondentů chce v budoucnu vstoupit do manželství a zbylých 23,2 % preferuje nesezdané soužití. Převažuje tedy většina, která do manželství vstoupit chce.

Druhým výzkumným problémem byla otázka, jestli je pravdou, že studenti odsouvají zakládání rodiny do pozdějšího věku. V dotazníku to zjišťovala otázka č. 5 - Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny? Výsledky byly rozděleny do grafů pro muže, ženy, věkovou kategorii respondentů ve věku 19 – 22 let a kategorii 23 let a starší. Odpovědi všech těchto skupin potvrdily (ve více než 70 % u každé z dotazovaných skupin), že studenti vysokých škol odsouvají zakládání rodiny do věku 25 – 30 let.

Třetí formulovanou otázkou, na kterou bych zde chtěla odpovědět bylo, jak velkou roli při zakládání rodiny hraje dokončené vzdělání obou partnerů. K této odpovědi směřovala dotazníková otázka č. 4 - Co považujete za rozhodující faktory pro založení rodiny? Odpověď dokončené vzdělání obou partnerů se umístila překvapivě nízko, z čehož vyplynulo, že respondenti nekladou až takový důraz na dokončené vzdělání při zakládání rodiny. Nad odpovědí dokončené vzdělání obou partnerů výrazně převládaly odpovědi duševní zralost obou partnerů, celkové zahrnutí partnerů – společné bydlení a stabilní zaměstnání, ekonomické a materiální zázemí.

Za čtvrtý výzkumný problém jsem označila otázku - Klesá množství mladých lidí, kteří by chtěli více dětí? Zaujímá v této situaci nejdůležitější pozici finanční stabilita? Co se týká počtu dětí, výsledky výzkumného šetření přinesly pozitivní výsledky. 44,2 % všech respondentů by chtělo mít 2 děti, 21,1 % 3 děti, pouhých 6,8 % jen 1 dítě, 6,3 % 3 a více dětí a 5,8 % děti nechce. Z výzkumu vyplynulo, že nejvíce respondentů zastává model dvoudětné rodiny. Finanční stabilita v souvislosti se zakládáním rodiny hraje velkou roli. 94,9 % všech dotazovaných studentů při plánování rodiny přemýšlí o ekonomické stránce a finančním zajištění.

Pátým výzkumným problémem byla otázka - Myslí si studenti, že na rodičovské dovolené s dítětem má vždy zůstat matka dítěte? Výzkumným šetřením se prokázalo, že 51,1 % všech dotazovaných preferuje vzájemnou dohodu ženy a muže a ve srovnání s tím 39,5 % si myslí, že by to měla být žena – matka dítěte.

Dalším výzkumným problémem, který bych zde chtěla objasnit byla otázka, zda je pro respondenty opravdu nejdůležitějším členem jejich orientační rodiny matka? To zjišťovala otevřená otázka č. 10 v dotazníku. 32,6 % respondentů odpovědělo matka, 9,5 % otec a 33,2 % oba rodiče. Matka podle výsledků tedy v orientační rodině respondentů zastává velkou důležitost. Můžeme ovšem sledovat (převážně z kvalitativních výpovědí), že oba rodiče jsou pro respondenty přibližně stejně důležití.

Jak vysoko se v žebříčku hodnot dobře fungující rodiny umísťuje důležitost láskyplného prostředí? To zjišťovala dotazníková otázka č. 13 - Vyberte 4 znaky, které podle vás nejvíce vystihují dobře fungující rodinu, kam jsem mimo jiné zařadila i možnost láskyplné prostředí. Odpověď láskyplné prostředí se umístila poměrně vysoko (více než 50 %) společně s věrností a vzájemnou úctou.

Tato bakalářská práce může sloužit jako zdroj informací lidem, kteří by se chtěli dozvědět základní informace o rodině a tendencích mladé generace rodinu zakládat.

Přínosem v tomto směru byla praktická část, která tyto současné postoje mapuje a přináší tak v tomto směru aktuální výsledky.

SOUHRN

Bakalářská práce “Mezilidské vztahy v rodině” je rozdělena na část teoretickou, která třídí a uceluje témata související s rodinou, a část praktickou, která se věnuje výzkumnému šetření, vyhodnocení a prezentaci jeho výsledků.

Teoretická část pojednává o základních tématech spojených s rodinou. Jsou jimi například základní vymezení pojmu rodina, funkce rodiny, historie rodiny až po rodinu současnou, role v rodině, rodičovství, mateřství, faktory ovlivňující založení rodiny, krize rodiny a její rozpad.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo zmapovat tendence a postoje vysokoškolských studentů ke vstupu do manželství a zakládání rodiny. Výzkumné šetření bylo realizováno pomocí online dotazníku, který byl rozeslán mezi studenty vysokých škol s převahou Univerzity Palackého v Olomouci. Výzkumné šetření proběhlo v období od února do května 2015 a zúčastnilo se ho 190 respondentů.

klíčová slova: Rodina, mezilidské vztahy, funkce rodiny, manželství, rodičovství, moderní rodina, studenti vysokých škol

SUMMARY

The bachelor thesis called “Interpersonal relationships between family members” is divided into two parts. The theoretical part informs about the topics related to a family. The practical one deals with the research, its evaluation and presentation of the results.

The theoretical part gives information about the essential topics related to a family. These are for example the basic definition of a family, family functions, history of a family from the past till nowadays, roles of the members of a family, parenthood, motherhood, circumstances which affect having children, family crisis and its break – up.

The aim of this thesis was to chart the tendencies and attitudes of the university students towards marriage and having children. The research was realized by online survey which was distributed among university students with the predominance of the students of Palacky Univesity in Olomouc. The research was carried out from February to May 2015. There were 190 participants of the survey.

key words: Family, interpersonal relationships, functions of a family, marriage, parenthood, modern family, university students

REFERENČNÍ SEZNAM

1. ČERMÁKOVÁ, M. 1997. *Rodina a mění se gender role - sociální analýza české rodiny*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 24 s. ISBN 80-85950-42-1.
2. Demografie.info [online] 2004 – 2014 [cit. 2015 – 06 - 19] Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_home=
3. DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol., 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada. 245 s., ISBN 80-7169-192-5
4. ETTLEROVÁ, S. 2007. *Rodina a zaměstnání: Svobodní jedinci*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 8 s. ISBN 978-80-87007-61-7.
5. *Eva Labusová.cz* [online]. 2006-2015 [cit. 2015 – 06 - 12]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/ankety/co_znamenava_rodina.php
6. *Eva Labusová.cz* [online]. 2006-2015 [cit. 2015 – 06 - 12]. Dostupné z: http://www.evalabusova.cz/clanky/jak_velkou_mit_rodinu.php
7. FURSTENBERG, F., KIERNAN, K. 2001. *Delayed Parental Divorce : How Much Do Children Benefit?* Journal of Marriage and Family.
8. GAVORA, P. 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozšíř. české vyd. Brno: Paido. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
9. Genealogie ČR, [online] 2014 – 03 – 06 [cit. 2015 – 06 - 19] Dostupné z: http://www.xtree.cz/st_rodiny.php?typ=celkove
10. HAMPLOVÁ, D., RYCHTAŘÍKOVÁ J., PIKÁLKOVÁ S. 2003. *České ženy: vzdělání, partnerství, reprodukce a rodina*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 108 s. ISBN 80-7330-040-0.
11. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. 2000. *Psychologický slovník*. Praha: PORTÁL. ISBN 80-7178-303-X.
12. HINTNAUS, L., 1998. *Člověk a rodina. Smysl a funkce rodiny (Anatomie, fyziologie a patologie lidské rodiny)*, České Budějovice: Jihočeská univerzita. 79 s. ISBN 80-7040-315-2
13. CHRÁSKA, M. 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
14. KARSTEN, H. 2006. *Ženy – muži (genderové role, jejich původ a vývoj)*. Praha: Portál. 183 s. ISBN 80-7367-145-X.

15. *Kdejsitato.cz* [online]. 2015 [cit. 2015 - 06 - 12]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/vychova-v-rodine.html>
16. KRAUS, B. 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
17. KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. 2001. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido. 79 s. ISBN 80-7315-004-2.
18. KUČEROVÁ, L. 2012. *Postoje k manželství: diplomová práce*. Brno: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Institut mezioborových studií Brno, 80 s. Vedoucí diplomové práce Geraldina Palovčíková.
19. LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A., MAŘÍKOVÁ, H. 1996. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-310-5.
20. LOVASOVÁ, L. 2006. *Rodinné vztahy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. 32 s. ISBN 80-86991-66-0
21. MÁCHOVÁ, J. 1970. *Spor o rodinu*. Praha: Mladá fronta. 133 s. ISBN 23-103-70
22. MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. 2009. *Rodina a práce: jak je sladit a nezbláznit se*. Praha: Portál. 157 s. ISBN 978-80-7367-615-5.
23. MAŘÍKOVÁ, H. 2000. *Proměny současné rodiny*. Praha: Slon. 170 s. ISBN 80-85850-93-1.
24. MATĚJČEK, Z.; DYTRYCH, Z. 1994. *Děti rodina a stres, vybrané kapitoly z prevence psychické zátěže u dětí*. Praha: Galén. 214 s. ISBN 80-85824-06-X.
25. MATOUŠEK, O. 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*, Praha: Sociologické nakladatelství. 161 s., ISBN 80-86429-19-9
26. MATOUŠEK, O. 2007. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 380 s. ISBN 978-80-7367-502-8.
27. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. 2005. *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 351 s. ISBN 80-7367-002-X.
28. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. 2014. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*, Praha: Portál. 214 s., ISBN 978-80-262-0522-7
29. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Národní zpráva o rodině*. [online]. 2004. [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf
30. MOŽNÝ, I. 2002. *Sociologie rodiny*. Praha: SLON. 219 s. ISBN 80-86429-05-9

31. MOŽNÝ, I. 2008. *Rodina a společnost*, Praha: SLON. 323 s. ISBN 978-80-86429-87-8
32. NEUMANN, S. K. 1999. *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*. Praha: Otakar II. 1077 s. ISBN 80-86355-03-9.
33. NOVÁK, T., DRINOCKÁ, H. 2006. *Partnerské a rodinné poradenství: Práce s klienty*. Praha: Grada. 198 s. ISBN 80-247-1526-0.
34. RABUŠIC, L. 2001. *Kde ty všechny děti jsou?: porodnost v sociologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství. 265 s. ISBN 80-86429-01-6.
35. RAŠTICOVÁ, M. 2011. *Česká žena mezi rodinou a profesí*. Brno: Akademické nakladatelství CERM. 181 s. ISBN 978 – 80 – 7204 – 776 – 5.
36. SCHAEFFEROVÁ, E. 1995. *Co je rodina?*. Praha: Návrat domů. 178 s. ISBN 80-85495-41-4.
37. SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 2001. Praha: Portál. 173 s. ISBN 80-7178-559-8.
38. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 196 s. ISBN 80-85834-60-x
39. SVOBODOVÁ, K. Analýza: Preferované počty dětí v rodině. *Demografie* [online] 15.4. 2008 [cit.2015 – 06 - 11]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=546
40. ŠAMANOVÁ, G. *Svatba ano, či ne?* Tisková zpráva CVVM [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 6. 2. 2004, [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3045/f3/100315s_OV40206.pdf
41. ŠAMANOVÁ, G. *Svatba ano, či ne?*. Tisková zpráva CVVM [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 20. 5. 2005, [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3214/f3/100486s_ov50520.pdf
42. ŠAMANOVÁ, G. *Partnerství, manželství a rodičovství*. Tisková zpráva CVVM [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 12. 1. 2009, [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3717/f3/100993s_ov100112.pdf

43. ŠAMANOVÁ, G., MUSILOVÁ V. *Role mužů a žen – listopad 2011*. Tisková zpráva CVVM [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 19. 12. 2011, [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6656/f3/ov111219b.pdf
44. ŠPATENKOVÁ, N. 2004. *Krize – psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada. 129 s. ISBN 80-247-0888-4.
45. TOMÁNEK, P. 2015. *Rodina – výchova – společnost: výzvy a perspektivy*. Brno: Tribun EU. 460 s. ISBN 978-80-263-0775-4.

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1.....	32
Tabulka 2.....	34

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1.....	33
Graf 2.....	35
Graf 3.....	36
Graf 4.....	37
Graf 5	40
Graf 6.....	41
Graf 7.....	42
Graf 8.....	44
Graf 9.....	45
Graf 10.....	46
Graf 11.....	49
Graf 12.....	50
Graf 13.....	51
Graf 14.....	52
Graf 15.....	54
Graf 16.....	55
Graf 17.....	56
Graf 18.....	57
Graf 19.....	58
Graf 20.....	59
Graf 21.....	60
Graf 22.....	61
Graf 23.....	63
Graf 24.....	64
Graf 25.	65
Graf 26.	68
Graf 27.	69
Graf 28.	70
Graf 29.	72
Graf 30.	73

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1. Dotazník

Příloha 1. Dotazník

Milá studentko, milý studente,

studuji třetí ročník bakalářského studia na Pedagogické fakultě v Olomouci, obor anglický jazyk a výchova ke zdraví. Tímto bych Vás chtěla poprosit o vyplnění dotazníku, který bude součástí mé bakalářské práce na téma Mezilidské vztahy v rodině.

Dotazník je anonymní.

Děkuji vám za laskavé vyplnění tohoto dotazníku.

Simona Hodrová

Pohlaví: žena – muž Věk:

Fakulta, obor:

Ročník: studium: bakalářské magisterské

Bydliště: město vesnice

Stav: svobodný/á ženatý/vdaná ve vztahu

Počet sourozenců:

- 1) Plánujete v budoucnu vstup do manželství?
 - a) ano
 - b) ne
 - c) Jsem již ženatý/vdaná
- 2) Preferujete spíše manželství nebo nesezdané soužití?
.....
Z jakého důvodu?
- 3) Plánujete založení rodiny?
 - a) ano
 - b) ne
 - c) ještě nevím
- 4) Co považujete za rozhodující faktory pro založení rodiny? (Můžete zvolit více odpovědí.)
 - a) dokončené vzdělání obou partnerů
 - b) ekonomické a materiální zázemí obou partnerů

- c) existence manželství
 - d) celkové zahrnutí partnerů – společné bydlení, stabilní zaměstnání obou partnerů
 - e) duševní zralost obou partnerů
 - f) jiná možnost – vypište
- 5) Jaký věk považujete za optimální pro založení rodiny?
- a) do 20 let
 - b) 20 – 25 let
 - c) 25 – 30 let
 - d) 30 a více let
 - e) nechci zakládat rodinu
 - f) nevím
- 6) Kolik dětí chcete mít?
- a) 1
 - b) 2
 - c) 3
 - d) 3 a více
 - e) nechci mít děti
- 7) Pokud chcete mít děti, přemýšlíte o ekonomické stránce a finančním zajištěním?
- a) ano
 - b) ne
- 8) Který z rodičů by podle vás měl být s dítětem doma na rodičovské dovolené?
- a) žena
 - b) muž
 - c) záleží na vzájemné dohodě
 - d) žena a muž by se měli v průběhu rodičovské dovolené vystřídat
 - e) nevím
- 9) Podtrhněte (zvýrazněte) členy rodiny, které zahrnujete do své blízké rodiny.
- matka
 - otec
 - bratr
 - sestra
 - dědeček

babička
druh nebo družka některého z rodičů
strýc
teta
bratranec
sestřenice
neteř
synovec
jiní

10) Kdo z členů vaší rodiny je pro vás nejdůležitější? Proč?

11) Seřadte funkce rodiny podle důležitosti. Která je podle vás nejdůležitější?

(1 = nejdůležitější, 6 = nejméně důležitá)

- a) biologicko – reprodukční funkce
- b) sociálně – ekonomická
- c) ochranná
- d) sociálně – výchovná
- e) rekreační, relaxační a zábavná
- f) emocionální

12) Chtěli byste se svojí budoucí rodinou žít spíše ve městě nebo na vesnici?

- a) město
- b) vesnice
- c) je mi to jedno
- d) nevím / nad touto otázkou jsem nepřemýšlel/a

Proč?

13) Vyberte 4 znaky, které podle vás nejvíce vystihují dobře fungující rodinu.

- a) otevřená komunikace
- b) schopnost spolupráce
- c) věrnost a vzájemná úcta
- d) společně trávený čas
- e) společně prožívaná radost
- f) schopnost vzájemné podpory v krizových situacích
- g) možnost bezpečného sdílení emocí

h) láskyplné prostředí

i) vzájemná tolerance

14) Platí ve vaší původní rodině rčení „Jsem tu jeden pro druhého?“

a) ano

b) ne

c) částečně

15) Co považujete za nejčastější příčinu špatného fungování rodiny nebo jejího rozpadu?

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Simona Hodrová
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní péče UP v Olomouci
Vedoucí práce:	Mgr. Miroslava Jirásková
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Mezilidské vztahy v rodině
Název v angličtině:	Interpersonal relationships between family members
Anotace práce:	<p>Bakalářská práce se zabývá problematikou spojenou s rodinnými vztahy, důležitostí rodiny v životě člověka a současným postojem studentů vysokých škol ke vstupu do manželství a zakládání rodiny.</p> <p>Teoretická část obsahuje informace týkající se znaků rodiny, funkcí rodiny, jejího vývoje v historii a také situace moderní rodiny.</p> <p>V praktické části byl proveden výzkum, který mapuje přístup studentů vysokých škol ke vstupu do manželství a zakládání rodiny.</p>
Klíčová slova:	Rodina, mezilidské vztahy, funkce rodiny, manželství, rodičovství, moderní rodina, studenti vysokých škol
Anotace v angličtině:	<p>The bachelor thesis deals with the issues of interpersonal relationships, the importance of a family in human life and it also concerns with the approach of university students towards a marriage and having children.</p> <p>The theoretical part contains information referring to characteristic features of a family, family functions, its historical development and also the situation of modern family.</p> <p>In the practical part there was made the research which finds out the approach of the university students towards the marriage and having children.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Family, interpersonal relationships, functions of a family, marriage, parenthood, modern family, university students
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1. Dotazník
Rozsah práce:	94 s.
Jazyk práce:	čeština